1970
2

ADALET DERGİSİ

ADALET BAKANLIĞINCA
AYDA BİR YAYINLANMAKTADIR

+5

Yıl : 61 Şubat 1970 Sayı : 2

69

20

16 Mart 1970 Devlet Kütüphanesi

ADALET DERGİSİ

Yıl : 61 Şubat 1970 Sayı : 2

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

Yüksek Savcılar Genel Kurulu Kararı (24/1/1970 - 1) 65

İncelemeler :

Ali Himmet BERKİ : Mirî Arazide İntikal Kanunları 68

Dr. Abdullah Pulat GÖZÜBÜYÜK : Belgelerde Sahtecilik Cürülmleri 72

Mustafa KIRAY : Fransa'da Çocuk Suçluluğu ve Mevzuat 93

Dr. Kutbettin AKKAN : Fransa, Belçika ve İsviçre'de Adlî Polis Teşkilâtı 101

Tercümeler :

Sait REZAKİ : Alkolik Suçluların Tipleri 115

Kronik :

Avni ÖZENÇ : Hukuk Yayınları 130

DEVLET KÜTÜPHANESİ ANKARA

A D A L E T D E R G İ S İ

ADALET BAKANLIĞINCA AYDA BİR YAYINLANIR

BASIN KANUNUNA BİR MADDE EKLENMESİNE DAİR 6026 SAYLI KANUNA GÖRE İDARE EDEN :
AVNİ ÖZENÇ

ADALET DERGİSİNDE YAYINLANACAK TÜRK HUKUK UYGULAMASINDA YARARLI GÖRÜLEN İLMÎ İNCELEMELERİN SAYFASINA 25, TERCÜME YAZILARIN SAYFASINA 20, TENKİT, TAHLİL, KRONK, MESLEKÎ VE DERLEME GİBİ YAZILARIN SAYFASINA 15 LİRA ÜCRET ÖDENİR.

ADALET DERGİSİNDE YAYINLANAN YAZILARDA BELİRTİLEN DÜŞÜNCELER YAZI SAHİPLERİNE AİTTİR.

ADALET DERGİSİNİN SAYISI 2 LİRA, YILLIK ABONESİ 24 LİRADIR.

ABONE OLMAK İSTEYENLER, ABONE BEDELİNİ, BULUNDUKLARI YER MALİYESİNE YATIRARAK KARŞILIĞINDA ALACAKLARI MAKBUZU, DOĞRUDAN DOĞRUYA BAKANLIK YAYIN MÜDÜRLÜĞÜNE GÖNDERMELİDİRLER.

YÜKSEK SAVCILAR GENEL KURULU KARARLARI
(23/1/1970 — 1)

Cumhuriyet Savcı ve Yardımcıları ile Cumhuriyet Savcılığı sınıfından sayılanların yükselmelerinde ve mesleğin birinci sınıfına ayrılmalarında 1970 yılında uygulanacak esaslar, Yüksek Savcılar Kurulunun 24/1/1970 günlü toplantısında tesbit edilmiştir.

1 — Yükselme esasları :

1 — Cumhuriyet Savcıları ile Cumhuriyet Savcı Yardımcıları veya bu sınıftan sayılanların yükseltilmelerinde Yüksek Savcılar Kurulu Birinci Bölüm itiraz halinde Genel Kurul, ilgililerin ilk önce hâkimler Kanununun 39 uncu maddesinde gösterilen ahlâki gidişlerine, meslekî bilgi ve anlayışlarına, gayret ve çalışkanlıklarına, genel işlerle neticelendirdikleri işler arasındaki nisbete, üst mercilerle müfettişlerin haklarında verdikleri bilgilere «raporlar ve hal kâğıtları». Yargıtay Daire ve Genel Kurulu ile Cumhuriyet Başsavcılığı notlarına ve kendilerinin 34 üncü maddede yazılı belgelerine bakarak yükselmeğe lâyık olup olmadıklarına karar verir.

2 — Yalnız fişle yükseltilenler dışında bir Cumhuriyet Savcısı, Cumhuriyet Savcı Yardımcısı veya bu sınıftan sayılanların yükseltilebilmesi, yukarıdaki bentte yazılı niteliklerle beraber bu yükselme süresi içinde Yargıtayca incelenmiş olan karar ve lâhiyalarından aldığı notların % 50 sinin çok iyi ve iyi olmasına ve zayıf not miktarının, genel toplamına göre % 10 u geçmemesine bağlıdır.

Cumhuriyet Savcılığının Yardımcılık derecelerinde bulunanlardan yukarıda yazılı oranı dolduramıyanların sicillerine ve çıkardıkları işlerin mahiyet ve sayılarına göre yükselmeğe lâyık bulundukarına kanaat getirilecek olursa, Yüksek Savcılar Kurulu Birinci Bölümünce itiraz halinde Genel Kurulca yükselmelerine karar verilebilir.

3 — Yargıtaydan aldığı notların çok iyi ve iyi not oranı % 70 i bulanlar tercihli olarak yükseltilebilirler. Tercihli yükselmede enaz 40 karar veya muamelenin Yargıtay'ca incelenmiş bulunması gerekir.

Yargıtaydan 40 işi geçmemiş olanlardan sicillerine, gördükleri işlelerin mahiyetlerine, çıkardıkları iş sayısına ve diğer belgelerine göre meslekî ve ilmî yeterliklerine kanaat getirilenler Yüksek Savcılar Kurulu Birinci Bölümünce, itiraz halinde Genel Kurulunca tercihli olarak yükseltilebilirler.

4 — Yargıtaydan aldığı notların çok iyi ve iyi not oranı % 85 i bulanlar zayıf not almamış olmak şartiyle sicil durumu ve diğer belgeleri gözönünde tutularak mümtazen yükseltilebilirler.

% 90 veya daha yukarı oranı tutturmuş olanların zayıf not sayısına göre sicil ve dosyası ve diğer belgeleri de gözönünde tutularak mümtazen yükseltilmelerinin mümkün olup olmadığı Yüksek Savcılar Kurulu Birinci Bölümünce, itiraz halinde Genel Kurulca takdir olunur.

Mümtaz olarak yükselmede enaz 40 karar veya muamelenin Yargıtayca incelenmiş olması şarttır.

5 — Cumhuriyet Savcıları, Cumhuriyet Savcı Yardımcıları veya bu sınıftan sayılanların tercihan veya mümtazen yükselmeğe lâyık olabilmeleri için yalnız mesleğin görevli oldukları alanlarında yukarıki bentlerde yazılı oranlarda not alma kâfi olmayıp kişisel hal ve ahlâkî gidişleriyle de temayüz etmeleri gerekli bulunduğundan sicil dosyalarındaki bütün belgeler, not durumları ve maddi eserlerle sağlanan başarı sonucunu tamamlayıcı nitelikte olmak lâzımdır.

6 — Yüksek Savcılar Kurulu Birinci Bölümünün itiraz halinde Genel Kurulunun, incelemelerine esas tutulacak Yargıtay notları, Adalet Bakanlığınca yükselmelerine engel olmıyan ve yükselme sürelerini dolduran Cumhuriyet Savcı ve Yardımcıları ile bu sınıftan sayılanlar hakkındaki listenin yapıldığı tarihten önceki iki yıl içinde alınan notlardır.

Bu notların listesinde ilgililerin yine bu süre içinde çıkardıkları işler sayısı ve oranı da gösterilir.

II — Birinci sınıfa ayrılma esasları :

Hâkimler Kanunu gereğince Cumhuriyet Savcılığının birinci sınıfına ayrılmaya hak kazananlar arasından gerek Yüksek Savcılar Kurulu Birinci Bölümü ve gerek Genel Kurul tarafından Hâkimler Kanununun 47 ve sonraki maddeleri uyarınca yapılacak ayırma işlemlerinde ilgililerin meslekî ve şahsi durumlarının şahıslar hakkında ayrı ayrı ve münferit takdir yollarına gidilmeksizin afaki ölçülerle değerlendirilmesi ve bu ölçülerin neler olacağının ilgililerce bilinmesi için önceden belli edilip yayınlanması uygun görülmüş ve bu maksatla aşağıdaki esaslar tesbit olunmuştur.

1 — Hâkimlik veya Cumhuriyet savcılığının üçüncü sınıfından «yani 700 lira maaşı kadrolu olarak aldığı tarihten itibaren» müteakip derecelerde enaz 10 yıl görev ifa etmiş ve 1250 lira aylığı da fiilen almak suretiyle bir yükselme süresini doldurmuş bulunmak,

74

Hâkimler Kanununun 70 ve 71 inci maddelerine göre atananların meslekte geçmiş sayılan müddetleri yukarıki sürelerin hesabından da meslekte geçmiş gibi sayılır.

2 — Cumhuriyet Savcı ve Yardımcılığının sınıf ve derecelerinde emsali arasında temayüz etmekle beraber özellikle son üç yükselmesinde enaz yedi puan almış bulunmak,

Yükselme dereceleri puan hesabında şöyle değerlendirilecektir : Mümtaz terfie 3, tercihli terfie 2, adiyen terfie 1 puan tanınır. Son üç terfide aldığı puanların sayısı altıya baliğ olanların daha evvelki terfilerinde sağladıkları başarı ile şahsi hal ve gidişleri Yüksek Savcılar Kurulu Birinci Bölümü ve itiraz halinde Genel Kurul tarafından değerlendirilerek puan sayısı yediye çıkarılabilir.

3 — Meslek hayatı boyunca birinci sınıfa ayrılmaya engel sayılan bir disiplin cezası görmemiş olmak,

Hâkimler Kanununun 89 uncu maddesinin (d) bendinde yazılı halin dışında kalan eylemlerinden ötürü yerdeğiştirme cezası almış olanlarla derece indirme cezası almış olanlar Cumhuriyet savcılığının birinci sınıfına ayrılamazlar tevbih cezası birinci sınıfa ayrılmaya mâni değilse de, bu cezaî gerektiren fiilin mahiyeti ve cezaların sayısının bu ayırmaya engel olup olmıyacağını birinci bölüm, itiraz halinde Genel Kurul takdir eder.»

4 — Hâkimler Kanununun 70 ve 71 inci maddeleri gereğince mesleğe kabul edilenlerin birinci sınıfa ayrılmalarında, yukarıki bentlerde yazılı şartlar, meslekteki başarıları ve kişisel hal ve ahlâki gidişleri Yüksek Savcılar Kurulu Birinci Bölümünce itiraz halinde Genel Kurulunca, birlikte değerlendirilir.

III — Hâkimler Kanunu gereğince ikinci Bölüm tarafından haklarında ihtar cezası verilenlerin bazı ahvalde Genel Kurula itirazen başvurmakta oldukları görüldüğünden bu gibi baş vurmalar, Hâkimler Kanununun 87 nci maddesi gereğince meselenin bir kerre daha incelenmesini talep mahiyetinde kabulü ile Yüksek Savcılar Kurulu İkinci Bölümünce incelenir.

IV — Yukarıdaki bentlerde belli edilen esaslar Hâkimler Kanununun 35 inci maddesinin son fıkrası uyarınca usulüne göre yayınlanır.

75

İ N C E L E M E L E R

MİRİ ARAZİDE İNTİKAL KANUNLARI
(Medenî Kanunun Mer'iyyetinden Evvel)

Yazan : Ali Himmet BERKİ

Medenî kanunun mer'iyyetinden evvel, emlâkta, arazide, icareteynli ve icarei vahideli vakıflarla, mukataai kadimeli müstağallâtivakfiyyede olmak üzere, Üç nevi TEVARÜS cari idi. Emlâkta feraiz yani islâm miras hükümleri, mirîarazi ile zikir olunan vakıflarda intikal kanunları tatbik olunurdu, arazi ve vakıflarda 21 Şubat 1328 tarihli intikal kanununa kadar bazı farklar vardı, bu farklar 21 Şubat 1328 tarihli intikal kanuniyle kaldırılmıştı.

Halen mahkemelere, bu hükümlerin tatbiki iktiza eden hadiseler gelmektedir. Hukuk fakültelerinde bu mevzular müstakil olarak tedris edilmemekte olduğundan, hâkimlerimiz bu gibi hadiselerin hükümlerini bilir kişilere havale etmekte ve verilecek rapora göre hüküm tesis eylemektedirler. Fakat her yerde her zaman bilir kişi bulmak kolay değildir. Tesadüfen gördüğüm bazı eski vesikalar ve eski yazılarla yazılmış fermanlar ve temliknameler, ilâm ve hüccetler yeni harflere çevrilirken doğru okunamadığı ve bazı kelimelerin yanlış okunduğu görülmektedir.

Feraiz ve intikal kanunlarına ait yeni harflerle eserler yazılmış isede zamanımızda böyle eserleri okumak himmet ve gayreti zaafa uğramıştır Bu kanaatla, ilk intikal kanunundan itibaren, intikal kanunları hakkında izahatta bulunmanın faideli olcağını düşündüm ve bundan sonraki bu yazıda evvelâ mirî araziye ait intikal kanunlarını izah edecek ve bundan sonra, diğer bir yazıda vakıflarda merî intikal kanunları üzerinde duracağım.

975 tarihine kadar devleti Osmaniyede mirî arazide intikal cereyan etmezdi, arazi mutasarrıfları bilâ müddet kiracı sayılırdı, mirî araziye mutasarrıf olan bir kimse vefat edince, o arazi mahlûl yani devlete inti-

kal etmiş olur ve ancak tekrar tefvizında, mutasarrıfın varisleri tercih olunurdu. (1)

Bu usulün, zamanla mahzurları görülerek 975 tarihinde, babanın vefatında, mutasarrıf olduğu arazinin erkek çocuklarına meccanen ve yalnız kız çocukları varsa onlara tapuyu mislile ve anadan kalan arazinin erkek çocuklara tapuyu mislile (2) verilmesi, kanun ittihaz olunmuştu. Bu kanun 1263 tarihine kadar devam etmişti. (1)

7 Cümadelula 1263 tarihinde padişah iradesini mutazammın bir tebliğ ile erkek olan arazi mutasarrıflarının vefatında bırakdıkları arazi, erkek ve kız evlâda meccanen ve mütesaviyen ve erkek evlât bulunmaması halinde kız evlâda meccanen intikal etmesi kabul olunmuş ve müteakiben 14 cümadelula 1263 de neşrolunan resmi bir tebliğ ile, kadınların mutasarrıf oldukları arazinin, erkeklerin arazisinde olduğu gibi erkek ve kız çocuklara intikaline müsaade olumuştur.

Bu tebliğa zeyl olarak neşir olunan evâsıtı muharrem 1264 tarihli bir kanunî fıkra ile, arazi mutasarrıfı erkek ve kadının vefatlarında, baliğ olmayan evlâdın baba ve analarından intikal eden araziyi büluğlarından itibaren, on seneye kadar talep ve dâvaya hakları olduğu ilân olunmuş ve sonra şevval 1274 tarihinde neşir olunan 7 ramazan 1274 tarihli arazi kanunîle, mirîarazi mutasarrıf ve mutasarrıflarının vefatlarında uhdelerinde bulunan arazi, erkek ve kız evlâtlarına, gerek arazinin bulunduğu yerde olsunlar ve gerekse başka başka yerde bulunsunlar meccanen ve mütesaviyen ve yalnız erkek veya yalnız kız evlâtları varsa meccanen ve müstekillen bunlara intikâli, erkek ve kız

---

1) Mirîarazinin varislere meccanen kalmasına intikal ve bedel yani peşin bir para ile verilmesine tefviz denirdi. Hini tefvizde alınan para, sene besene hasılâttan alınan ve üşür denilen miktar mueccele idi ki, ol arazinin ücreti mahiyetinde idi.

2) Tapuyu misil, mekii, dönüm ve inbat kuvveti itibariyle bigaraz bilir kişilerin takdir ettikleri bedeldir.

1) İbni abidin, merhum, beş cilt teşkil eden meşhur eserinin arazi bahsinde, mirî arazinin bazı varislere intikalinin, ilk evvel devleti Osmaniyede kabul olunduğunu yazar. Devlete ait arazi hakkında kanun koymak, padişahların selâhiyetleri cümlesindendi ki, islâmî esaslara muhalif değildi.

77

evlâtları bulunmadığı surette ikinci derecede babaları varsa ona, yoksa meccanen ve müstakillen analarına intikâl edeceği beyan olunarak intikal derecesi üçe çıkarılmıştır.

Bu kanuna göre intikal hakkına nail olmak için, evlâdın arazinin bulunduğu yerde olması şartolmayıp, sağ oldukları bilinmek şartile hakkı intikale nail olurlardı, vefat eden erkek ve kadının çocuklarından bazıları hazır ve bazıları kayip ise, arazi hazır olanlara verilir, ancak kayip olan vefat zamanından itibaren üç sene zarfında meydana çıka veya sağ olduğu tahakkuk ederse, ol araziden hissesini alabilirdi, ana baba hakkında da hüküm böyle idi.

Bu kanun dahi 17 muharrem 1284 tarihli tevsii intikal kanununun mer'iyyetine kadar devam eylemiştir.

17 muharrem 1284 tarihli kanunla intikal hakkı sahipleri, tevsi olunarak sekiz dereceye çıkarılmıştır ki, aledderecat arazi bunlara intikal edecekti,

Şöyle ki :

1 — Erkek ve kız evlâda,
2 — Ahfat yani, yalnız erkek ve kız çocukların oğul ve kızlarına,
3 — Baba ve anaya,
4 — Ana baba bir veya baba bir erkek kardaşlara,
5 — Ana baba bir veya baba bir kız kardaşlara,
6 — Ana bir erkek kardaşa,
7 — Ana bir kız kardaşa,
8 — Kocadan karıya ve karıdan kocaya,

Bu kanuna göre, müteveffanın gerek erkek ve gerek kız bir çocuğu varsa, arazi tamamen ve meccanen ona ve bir kaç erkek ve kız çocukları varsa mütesaviyen onlara intikal edecek, kezalik torun bir tane ise müstakilen ve meccanen ve bir kaç tane iseler müştereken ve mütesaviyen intikal hakkına sahip olurlardı.

Ölenin, evlât ve ahfadı olmazda baba ve anası olursa arazi yarı yarıya bunlara ve yalnız biri varsa müstakillen ve meccanen ona, intikal edecekti. Büyük baba, büyük ana intikal hakkına sahip değildiler. Dördüncü derecede gösterilen kardaşlar, istihkakta müsavi olup bir tane ise müstakillen ve müteaddit iseler müştereken ve mütesaviyen arazi bunlara intikal edecek, ana baba bir olan erkek kardaşlar ile baba bir erkek kardaşlar arasında bu hususda fark olmayacak. Beşinci derecedeki kardaşlarda da hüküm böyle idi. Altıncı derecede intikal hakkı,

78

ana bir erkek kardaşlara ait olup bunlar da bir tane ise müstakillen ve bir kaç tane ise müştereken ve mütesaviyen intikal hakkına malik olurlardı. Yedinci derecede intikal hakkına sahip olan, ana bir kız kardaş bu da bir tane ise mütakillen ve bir kaç tane ise müştereken ve mütesaviyen araziye mutasarrıf olacaklardı. Sekizinci derecede intikal hakkı, kocadan karıya ve karıdan kocaya aitti.

İzahı sadedinde bulunduğumuz kanunun, ikinci maddesi sarahatı mucebince, yukarıda dereceleri gösterilen intikal hakkı sahiplerinden derecede mukaddem olanlar varken muahhar derecede bulunanlar, intikal hakkına sahip değildiler, ancak vefat eden baba ve ananın sağlığında vefat eden erkek ve kız evlâdın çocukları, baba ve anaları makamına kaim olup, cet ve ceddelerinden yani, baba ve analarının baba ve anasından kendilerine intikal edecek hisse, bunlara intikal edeceği gibi baba ev anadan ana bir kız kardaşa kadar olan intikal sahiplerine intikal edecek araziden 1/4 dörttebir hisse karı veya kocaya verilmek iktiza ederdi. Evlât ve ahfat varken karı ve kocaya bir şey verilmeyecekti.

Şunu tasrih edelim ki, ahfad ve sureti mutlaka da kardaş çocukları, intikal hakkına sahip değillerdir.

Bu 1284 tarihli kanun, 21 Şubat 1328 tarihli kanunun meri'yyeti tarihi olan 27 Şubat 1328 tarihine kadar mer'i olmuştur.

Yukarıda beyan ettiğimiz intikal hakkı sahiplerinden hiç kimse bulunmazsa, müteveffadan kalan arazi mahlûl olup hazineye geçerdi.

Imdi arazi kanununun mer'iyyeti ile 1284 tarihli kanunun mer'iyyeti arasında vukubulan vefatlarda, arazi kanununun intikale ait hükümleri ve 1284 tarihli kanunun mer'iyyeti tarihile 1328 tarihli kanunun mer'iyyeti arasında vukubulan vefatlarda 1328 tarihli kanun hükümleri tatbik olunmak iktiza eder.

21 Şubat 1328 tarihli kanunla intikal hakkı sahipleri pek ziyade tevsi edilmişti ki, bu kanun hükümleri de medenî kanunun mer'iyyetine kadar devam etmiştir, bu kanunu da bundan sonraki yazıda izah edeceğiz, ümit ederim ki, bu yazılarla hâkim ve avukatlarımız, hadiseler doğru olaraki hal etmekte güçlük çekmeyecekler ve hadiseleri bilirkişiye havaleye lüzum görmeyeceklerdir.

79

BELGELERDE SAHTECİLİK CÜRÜMLERİ
(TCK. nun 339, 340, 341 ve 342. Maddeleri)

Yazan : Dr. Abdullah Pulat GÖZÜBÜYÜK
(Yargıtay 1. Ceza Dairesi Üyesi)

Plân :

1 — Evrakta sahtekârlık cürümleri deyim ve kavramı
2 — Yazıda sahtecilik ve incelenmesi
3 — Yazıda sahtecilik cürümleri ve bölünüşü
1) Resmi belgelerde sahtecilik
2) Hususi belgelerde sahtecilik
4 — Yazıda sahteciliğin ortak unsurları
1) Kasıt, 2) Gerçeğin taklidi veya tahrifi, 3) Aldatma kabiliyeti,
4) Izrar imkânı 5) Sahteciliğin konusu «Belge»
A — Belge kavramı B) Belgenin tarifi
5 — Belgenin çeşitleri; 1) Resmi Belge kavramı a) Mutlak resmi belge.
b) Mutlak olmıyan resmi belge, c) Yabancı resmi belgeler
2) Hususi belgeler, şartları
6 — Resmi Belgede sahtecilik, m. 339
7 — Resmi belgede sahteciliğin şekilleri
1) Her hangi resmi belgede sahtecilik, Unsurları
a) Suçun maddi unsuru · sahte belge tanzimi ,taklit ve tahrif
8 — Sahtecilik şekli suçtur.
9 — Mutlak resmi belgede sahtecilik, m. 339. f. 2
10 — Resmi belgenin aslı yerine geçen suretlerde sahtecilik, m. 339 f. 3
11 — Resmi belgenin özünde sahtecilik, m. 340
12 — Suçun unsurları
13 — Resmi belgenin suretinde sahtecilik, m. 341
A — Suret kavramı
14 — Suçun unsurları
15 — Memur olmıyan kimsenin resmi belgede sahteciliği, m. 342

Bu suçun unsurları

Kaynaklar :

ERMAN (Sahir), Sahtekârlık Cürümleri, İstanbul, 2. Bası, 1954
GARRAUD, Traité théorique et Pratique du Droit Pénal Franç;ais, 3éd. Paris
GOVSA (I. Alaettin), ansiklopedik Sözlük, İsantbul.
GÖZÜBÜYÜK (A. Pulat), Mukayeseli ürk Ceza Kanunu Açılaması, Cilt, III. 1970.

HIRCSH, Ticaret Hukuku, Ankara, 1948
LOGOZ, Commentaire du Code Pènal Suisse, Geneve, 1955
MAJNO, Commento al Codice Penale Italiano, Torino, 1924
MANZINI, Trattato di Diritto Penale Italiano, Roma, 1921
POROY (Reha), Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, İstanbul, 3. Bası 1969.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EVRAKTA SAHTEKÂRLIK

1 — **Evrakta sahtecilik,** Kamunun itimadına karşı işlenen suçlardandır.

a — Evvelce de değinildiği üzere, sahtecilik **«Söz»**, **«Fiil»** veya **«Yazı»** üzerinde işlenmek üzere üç takım halinde kabul edilmektedir. (Bak. No. 1215 I)

aa — Bunlardan, yazı üzerinde sahteciliğe (Evrakta sahtecilik) adı verilmiştir.

Bu bölümde yer alan «Yazıda sahtecilik - Faux écrture - cürümleri ne verilen gerçek ad (**Belgelerde sahtecilik** - Falsita documentale - Faux documentaire) dır.

bb — Belge - vesika - document deyimi dilimize (Evrak) diye alınmıştır. Bu söz arapca olup «yaprak - Kâğıt yaprakları» demektir (1). Gerçekte «evrak» deyiminin, Ceza hukukundaki «Belge - document» kavramı ile bir ilgisi yoktur. Bu itibarla, Bu Bölüme verilecek doğru ad «BELGELERDE SAHTECİLİK» dir.

b — Yazıda - belgede - sahtecilik Kamu itimadına karşı suçlardandır. Zira, Kanun belirli nitelikteki yazı veya belgelere belli bir takım hukukî neticeler tanımıştır. Bu suretle de, bahse konu yazılara, kamunun itimadını sağlamak amacı güdülmüştür. Bundan dolayı, söz konusu, yazılarda işlenecek sahteciliğin kamunun itimadını sarsacağı tabiidir (2).

2 — **«Yazıda sahtecilik»** in incelenmesi, uzmanlığı gerektiren bir konudur. Bir yazı veya belgenin doğruluğunu veya sahteliğini incelemek üzere **bilirkişi** görevlendirilir. (CMUK, 85). Yargıtay yazılarda sahte-

---

1) GÖVSA, Ansiklopedik Sözlük, C. 2. sh. 778.
2) ERMAN, Sahtekârlık cürümleri, 2. Bası, 1954, sh. 186 - GRAUD, Traité, IV, No. 1363.

81

cilik konusunda, Adli Tıp Kurumu ile Polis Enstitüsünü resmi «Bilirkişi» olarak kabul eylemiştir. (3).

Resmi bilirkişi bulunduğunda, hususi bir sebep olmadıkça, hâkim başka bilirkişi tâyin edemez (CMUK, 66, f. 3).

3 — **Yazıda sahtecilik** suçları ve Bölünüşü :

I — Kanunumuzun VI. Başlığının üçüncü Bölümü (Evrakta Sahtecilik, m. 339 - 349) cürümlerine ayrılmıştır. Bununla beraber, aynı Başlığın 4. Bölümündeki (Hüviyet cüzdanı, nüfus tezkeresi, pasaport, ruhsatname, ilmühaber, şehadetname ve beyannamelerde sahtecilik, m. 305 - 357) suçları, üçüncü Bölümün bir «devamı ve tamamlayıcısı» mahiyetindedir. (4)

II — Yazılarda veya belgelerde sahtecilik fiilleri iki kısma ayrılabilir :

1) **Genel sahtecilik** fiilleri, 2) **özel sahtecilik** fiilleri.

Genel sahtecilik de, 1) **Resmi** belgelerde sahtecilik ve 2) **Hususi** belgelerde sahtecilik olarak iki büyük kısma ayrılabilir.

A — Genel sahtecilik fiilleri :

a — **Resmi** Belgelerde sahtecilik suçları :

aa — Resmi **belgenin** veya buna denk sayılan yazının **ASLINDA sahtecilik** ; TCK. 399, 340, 342-1, 2 347, 348, 349

bb — Resmi **belgenin** tasdikli **suretinde sahtecilik**; TCK. 341, 342—3, 347

cc — Resmi belgenin **muhtevasının doğruluğunu tasdik** eden yazılarda sahtecilik; TCK. 341, 2 347

dd — **Yalan bildirimde bulunma**; TCK. 343, 344, 347, 348.

b — **Hususi** Belgelerde sahtecilik (5) TCK. 345, 347, 348.

B — **Özel Sahtecilik Fiilleri**; TCK. 346, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357.

---

1) GÖVSA, Ansiklopedik Sözlük, C. 2. sh. 778.
2) ERMAN, Sahtekârlık Cürümleri, 2. Bası, 1954, sh. 186 - GARRAUD, Traite, IV, No. 1363.
3) Y.1.CD. 5/6/1943 E. 1124, K. 1468
4) ERMAN, a.g.e. sh. 213
5) MANZINI, Trattato, VI, No. 1999, p. 167.

82

4 — Yazıda sahteciliğin ortak unsurları

Yazılar üzerinde işlenen bütün suçlarda, ortak dört unsur, kabul edilmektedir. Bunlar, 1) Kasıt, 2) gerçeğin taklit veya tahrifi, 3) aldatma kabiliyeti, 4) zarar imkân ve ihtimali, ayrıca fiilin belge niteliğindeki yazı üzerinde işlenmesi'dir. Bu sonuncu husus, suçun ön şartıdır. (6)

I — Kasıt;

Kasıt, failin, bir yazıda sahtecilikte bulunmak şuur ve iradesile hareket etmesidir. İtalyan Yargıtayının görüşü de böyledir (7).

Failin cürmü işlemekteki kazanç veya zarar vermek maksadı yani saik önemli değildir. Fransız hukukundaki yerleşmiş görüşün aksine olarak, İtalyan ve Türk Hukukunda, saik veya **özel kasıt** aranmaz. Gerçekte, kasıt, bütün cürümlerde genel ve ortak bir unsurdur (8).

II — Gerçeğin taklidi veya tahrifi :

Yazıda sahtecilikten bahsedebilmek için, gerçeğin taklit veya tahrif edilmiş olması gerekir. Evvelce de değinildiği üzere :

a — **Taklit**—contraffazione—bir belgenin kısmen veya tamamen tıpkısını, sahte haksız—olarak, meydana getirmektir. (9) Ancak taklit, belgelerde sahteciliğin bir çeşididir. Bu itibarla belgelerde sahtecilik taklitten ibaret sanılmamalıdır (10). Taklit, başka deyimle, bir belge—vesika—yaratmak—forma un documento falso—dır. (11).

b — **Tahrif** - altération - gerçeğin delili olan bir belgenin kapsadığı fiili veya hukuki durumda değişiklik yapmaktır (12). Tahrif, bu itibarla, belgenin, bir hak, bir hal, bir sıfat edinilmesi, devri veya tesbitine yarayan delil kısmına ilişkin olmalıdır (13).

III — Aldatma Kabiliyeti :

Yazıda sahteciliğin, bu unsuru, gerçeğin **hiyleli** surette taklit veya tahrifidir. Aslında «hiyle Dolus malus» sahteciliğin ayrılmaz bir vasfı-

---

6) GARRAUD, Traité théorique et Pratique du Droit Pénal, IV, No. 1361, P. 98

7) ERMAN, a.g.e. sh. 227.

8) ERMAN, sh. 234 - 235.

9) MANZINI, VI, No. 2005

10) MAJNO, III, No. 1301

11) LOGOZ, Commentaire, II, p. 527, n. 3 a

12) GARRAUD, IV, No. 1361, p. 98

13) GARRAUD, IV, No. 1364, p. 106

dır. Bu itibarla aldatma kabiliyetine—hiyleye—kanunda, yazıda sahteciliğin unsurları arasında yer verilmemiştir (14).

a — Aldatma kabiliyetinden maksat, yazıda işlenen sahteciliğin başkalarını aldatabilecek nitelikte olmasıdır. Sahtecilik, başkalarını aldatabilecek ve bu suretle kamu itimadını bozabilecek mahiyette değilse, fiil yazıda sahtecilik değil ve fakat dolandırıcılık olur (15).

Hâkim, aldatma kabiliyetini, suçun maddi unsuru bakımından, takdir eder.

Aldatma kabiliyeti demek, belgenin sahteliğinin ilk bakışta anaşılamaması demektir (16). Bu sebeple, aldatma kabiliyeti olmıyan belge sahteciliğe konu olamaz (17).

IV — Zarar imkân ve ihtimali :

Yazıda sahteciliğin önemli unsurlarından biri de (Zarar imkânı—possibilité de prèjudice) dir. Bu unsur, diğer bütün unsurlardan daha önemli ve onlardan ayırmaya yarayan değerdedir (18).

a — **Zarardan** maksat, sahtecilik fiilinden dolayı, kamu itimadının bozulabilmesidir. Nitekim bu görüş, İtalya 1889 Ceza Kanununda (n. 275), aynen (Umumi veya hususi zarar doğabildiği takdirde) tarzınla yer almıştır.

b — Zararın fiilen meydana gelmesine ihtiyaç yoktur. Sadece «**zarar imkânı**» yazıda sahteciliğin doğumu için yeter (19).

c — Öte yandan zarar imkânının umumi veya hususi olmasının la önemi yoktur (20). Zarar, meşru bir hak veya menfaatin ihlalini ifale eder. Bu itibarla zarar imkânı sahtecilik cürmünün muhtevasında—yapısında—mevcut bir unsurdur. Gerçekte, sahtecilik cürmü işlenmeke, umumi veya hususi bir zararın doğabileceği tabiidir. Nitekim Fransz, İtalyan Yargıtaylarının görüşlerine uygun olarak Yargıtayımız da aynı suretle içtihat eylemiştir (21).

---

14) GARRAUD, IV, No. 1354, p. 89 - 90
15) MAJNO, III, No. 1302

16) Y. 6. CD. 4/7/1963 E. 2707 K. 3846
17) Y. 6. CD. 17/4/1962 E. 1903 K. 1897
18) GARRAUD, Traite, IV, No. 1354 p. 89 - 90
19) GARRAUD, IV, No. 1395, p. 178
20) MANZINI, VI, No. 2007, p. 177
21) Y. İçtihadi BK. 5/11/1947 E. 6 - 21 Resmî G. 20/3/1948, sayı : 6862

84

d — Yazıda sahtecilik cürmü bir (şekli suç)tur. Daha doğrusu (tehlike suç) larındandır. Fiil **işlenmekle**, zarar veya tehlike meydana gelebileceği için ve fakat **gelmesi şart** olmadığından, suç işlenmiş olur (22).

V — **Sahteciliğin** konusu ancak «**BELGE**» olabilir.

Belli nitelikleri olan «yazı» ancak «belge» sayılabilir.

A — Belge Kavramı :

a — Çağdaş Ceza Kanunlarının çoğunda «Belge—document» kavramı, tarif edilmemiştir. Ancak bazı kanunlarda, değişik, tariflere tesadüf edilmektedir.

1 — **Polonya** 1932 tarihli Ceza Kanununda (m. 91,f. 3) evrak veya belge şöyle tarif edilmiştir: «Bir hakkın, bir hukuki münasebetin veya hukuki hükme konu olacak bir hal veya durumun mevcudiyetini ispata yarayacak şey—belge» dir.

2 — **İsviçre** 1937 tarihli Ceza Kanununa (m. 110, f. 5) göre «**Hukuki değere sahip bir vakıayı ispata mahsus** veya **ispat için kullanılan bütün yazılar** ve böyle bir vakıayı ispat için kullanılan işaretler belge sayılır» (23).

b — **Belge**—evrak—kavramı ile «**ispat vasıtası** olma» arasında sıkı bir bağlantı vardır. Bu bağlantı «**hukuki hüküm**» deyimlerile anlatılmaktadır.

c — Bir yazının«**belge**» sayılabilmesi için **şartlar**;

aa — **Taşınır** şey üzerine yazılmış olması lâzımdır. Bu ise ancak taşınabilir şey üzerindeki yazı olabilir .

bb — Belgedeki yazı **belli** bir **kimsenin** eseri olmalıdır. Yazıdaki irade bildirimin belli bir şahıs veya Makama ait olması gerekir. Aksi halde, kime ait olduğu anlaşılamayan yazı «belge» mahiyetini taşımaz (24).

cc — Belge, hukuki bir vakıayı veya bir **hakkı ispata elverişli** olmalıdır. Belgenin ispata mahsus bir vasıta olması şart değildir. Bir hakkı veya hukuki bir vakıayı ispata elverişli olması yeter.

dd — Belge, **hukuki değere sahip** olmalıdır. Hukuki değerden maksat, hukuki hüküm ifade eylemesi ve delil teşkil edebilmesidir. Hukuki hükümden maksat ise, hukuki bir öneme sahip olmak, hukuki bir netice meydana getirmektir.

---

22) ERMAN, a. g. e. sh. 226

23) LOGOZ, II, p. 403, e.

24) ERMAN, a. g. e. sh. 252, 258, 267, 270, 276

85

B — BELGE'nin tarifi :

Belge—evrak taşınır bir şey üzerine yazılıp da hüviyeti olan ve hukuki değere sahip ve bir vakıayı ispata elverişli yazıdır. (24)

Yargıtay içtihadına göre, belge hukuki hüküm ifade eden ve bir hakkın doğmasına ve bir olayın ispatına yarayan yazıdır (25).

a — Bir yazının belge olarak kabulü için «hukuken muteber bir yazı» olması lâzımdır. Bu itibarla, hukuken batıl veya feshi kabil olan yazı belge sayılmaz. Zira böyle muteber olmıyan bir yazıya kamunun itimadı bahse konu olmaz .

Yargıtay içtihadına göre, mutlak surette batıl olan evrakta işlenecek sahtecilik suç olmadığı gibi, mutlak butlanı gerektirmese bile bir şekil noksanı halinde evrakta sahtecilik suçu meydana gelmez (26).

5 — Sahtecilik bakımından belgenin çeşitleri :

Sahtecilik bakımından, belgeler, ispat kabiliyeti niteliklerine ve bunlar üzerinde işlenecek sahteciliğin kamu itimadını bozma derecelerine göre, türlü şekilleri kabul edilmiştir. Buna göre belgeler; 1) **Resmi** Belgeler, 2) **Hususi** Belgeler , diye iki büyük kısma ayrılır.

Resmi Belgeler de; 1) **Mutlak** olan resmi belgeler, 2) **mutlak olmıyan** resmi belgeler'e ayrılır.

Ancak, resmi belgeler, bunlardan ibaret olmadığı gibi, ayrımları da yalnız bunlar değildir. Resmi belgeler, ayrıca, kapsam ve şekilleri bakımlarından da takımlara ayrılabilir. Mühim olan resmi belgenin niteliği ve hukuki neticeleridir. Bu niteliği ve hukuki neticeleri belgeye veren unsur ise ancak bir «Kanun hükmü» olabilir.

I — Resmi Belge Kavramı :

Kanun, resmi belge kavramını, tarif etmemiştir. Kavram Bilim eserlerinde ve Yüksek Mahkeme içtihatlarında incelenip belirtilmiştir. Buna göre ;

A — **Resmi Belge**—Atto pubblico—écriture publique—, **memurun, görevini** yaptığı sırada ve görevi sebebile tanzim eylediği vesikasıdır. (27). Burada, kanun gereğince yapılan görev ve belgenin kanuni yetkiye dayanılarak tanzimi bahse konudur.

---

25) Y. 6. CD. 4/7/1963 E. 2706 K. 3846

26) Y. CGK. 24/3/1941

27) MANZINI, VI, No. 1963, p. 104 ve Y. 4. CD. 26/1/1952 E. 831 K. 831.

80

Bu itbarla, belgenin sadece, memurluk görevinin yapıldığı sırada tanzim edilmiş olması yetmez. Zira memur, görevini yaptığı sırada görevine girmeyen bir belge tanzim edebilir. Mühim olan, düzenlenen belge ile memurun yaptığı görev arasında bir sebebiyet bağının bulunmasıdır. Kısaca belgenin resmi nitelik kazanabilmesi için; a) belgenin memur tarafından tanzim edilmiş olması ve b) belgenin **tanzimi** muamelesile memurun **görevi** arasında **sebebiyet** bağının bulunması lâzımdır (28). Yargıtayın içtihadı da böyledir. Nitekim Yargıtayın bir kararında (Ceza Kanununda resmi evrakın tarifi yapılmamış olup, ancak, 399. maddenin açık hükmüne göre, resmi memurların vazifeleri icabı tanzim eylemiş oldukları evrak resmi evraktan sayılır) denilmiştir (29).

Yukarıda da temas edildiği üzere, resmi belgeler, biri (Mutlak Resmi Belgeler) diğeri (Mutlak olmıyan resmi Belgeler) olmak üzere iki kısma ayrılır.

a — Mutlak olan Resmi Belgeler :

Mutlak olan resmi belgeler - Acte formel authentique - mahiyet ve şekil bakımından «**Sahteliği ispat edilinceye kadar muteber** olan» vesikalardır (30).

Bunlar, kanunlarda gösterilmiştir. Nitekim, **Hukuk Usulü** Kanunumuzun **295.** maddesine göre, mahkeme ilâmları ile noterlerce re'sen tanzim olunan senetler, sahteliği ispat edilinceye kadar kesin delil teşkil ederler.

Başka kanunlarda da, mutlak resmi belge niteliğinde olan vesikalar gösterilmiştir. Meselâ, 1608 sayılı (Umuru belediyeye müteallik ceza hükümlerine dair kanun) un 6. maddesine göre, belediye suçlarından dolayı tanzim edilecek tutanaklar; 1918 sayılı (Kaçakcılığın men'ine dair kanun) un 54. maddesine göre tanzim edilen tutanaklar ile 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38. maddesi gereğince, mahkeme huzurunda yapılan uzlaşmalar, kabuller veya noterler tarafından, borçlunun para borcu ikrarını havi re'sen tanzim edilen senetler gibi.

---

28) ERMAN, sh. 286 ve GARRUD, IV, No. 1410, p. 199
29) Y. CK. 17/5/1943 E. K. 48.
30) MANZINI, VI, No. 1964, p. 105

87

b — Mutlak olmıyan resmi belgeler :

Mutlak olmıyan resmi belge—Acte non formel authentqiue—**aksi ispat edilinceye kadar muteber** olan vesikadır. **Hukuk Usulü** Kanunumuzun 295. maddesinin 2. cümlesine göre, aski sabit oluncaya kadar muteber olan belgeler, resmi memurların yetkileri içinde usulüne uygun olarak tanzim veya tasdik ettikleri vesikalardır. Meselâ 6831 sayılı Orman Kanununun 82. maddesinin 4. fıkrasına göre, orman suçu tutanakları, aksi ispat edilinceye kadar muteber belgelerdendir.

c — Yabancı Memleketlerde tanzim edilen Resmi Belgeler

Yabancı memleketlerde tanzim edilen resmi belgeler için, memleketimizde kullanılmak şartiyle, yazıda sahtecilik hükümleri uygulanır. Başka deyimle, memleketimizde kullanılan (yabancı sahte resmi vesika ile milli sahte belge arasında fark yoktur. Nitekim **Hukuk Usulü** Kanunumuzun 296, maddesine göre, ecnebi memlekette usulüne uygun olarak, yetkili memurlar tarafından tanzim veya tasdik kılınmış senedin mahallinde yürürlükteki kanunlara uygun olduğu o yerdeki Türk konsolosluğu tarafından tasdik edilmiş ise, resmi senet hüküm ve kuvvetinde sayılır. Yargıtay içtihadı da bu mahiyettedir. Nitekim Yargtiayın bir kararında (Roma yüksek mimarlık okulundan mezun olduğuna dair sahte diblomayı memleketimizde kullanan... nin işlediği fiil... resmi evrakta sahteciik suçunu teşkil eder) denilmiştir (31).

II — Hususi Belgeler :

Hususi belgeler—ècriture privée—acte privée—resmi belgelerden sayılmıyan bütün yazılardır. Ancak :

a — Bir yazının «hususi belge» sayılması, onun hususi bir şahıs tarafından tanzim edilmesi neticesi değildir.

aa — Mühim olan, belgenin, kamu görevinin yapıldığı sırada ve bu görev sebebile tanzim edilmemiş olmasıdır. (32). Bu sebepledirki, bir memur tarafından ve fakat görevi sebebile olmaksızın tanzim edilen vesikalar resmi değil, «hususi belge» olur. Nitekim İtalyan Yargıtayına göre, Ticaret Kanunu gereğince tutulması mecburi olan Ticaret defterleri, otellerce yolcuları kayıt için tutulan defterler hususi belgelerdendir. (33).

---

31) Y. 1.CD. 25/1/1936 E. 6 K. 6.
32) MANZINI, VI, No. 1793, p.129.
33) ERMAN, sh. 391, n. 572.

88

b — Hususi belgenin kanuni şekilde tanzim edilmemiş olması ve hatta pulunun yapıştırılmamış bulunması, mahiyetini değiştirmez.

c — Bir yazının, hususi belge sayılması için «**hukuka uygun olması**» lâzımdır. Gerçekte, konusu hukuka, ahlaka veya âdâba aykırı hukuki muameleler muteber değildir. Bu itibarla, hukuki değeri olmıyan bir yazı belge niteliğini taşımaz (34).

d — İtalyan Yargıtayına göre, senetler gibi yazılı delil başlangıcı olan vesikalar, bir hakkın delili olmasa bile, belli bir vakıayı ispata yarayan yazılar - mektuplar gibi - da hususi belgelerdendir (35).

Resmi Belgede Sahtecilik

Madde,339 — Bir memur memuriyetini icrada tamamen veya kısmen sahte bir varaka tanzim eder veya hakiki bir varakayı tagyir ve tahrif eyler ve bundan dolayı umumi veya hususi bir mazarrat tevellüt edebilirse üç seneden on seneye kadar ağır hapis cezasına mahkûm olur.

Eğer işbu varaka sahteliği ispat edilmedikçe muteber olan evrak kabilinden ise ağır hapis cezası beş senden on iki seneye kadar verilir.

Evrakın musaddak suretleri kanunen zâyi olan asılları makamına kâim olmak lâzımgeldiği takdirde mezkür suretler hakkında asılları gibi muamele olunur.

Alman CK. 267 Fransız CK. 145 İsviçre CK. 317 İtalya ECK. 275 İtalya YCK. 476

ATIF : TCK. 203. 240. 279. 331 HMUK. 295, 296, 314 — 316 CMUK, 255 Noterlik K. 48 — 51 Türk Ticeret K. 557 — 724

6 — Burada, «**Memur**» un, özel nitelikte sahte belge, gerçek **resmi bir belgede sahtecilik** suretlerile, **görevini kötüye kullanması** bahse konudur. Nitekim batı avrupada en son kabul edilen İsviçre Ceza Kanununda, memur tarafından işlenen belgede sahtecilik, bir görev suçu kabul edilerek «Mesleki vazife ödevlerine karşı suçlar» bölümünde (m. 317) yer almıştır (36). Fikrimizce doğrusu budur. Gerçekte memurluk görevinin özel şekillerde birer kötüye kullanılmalarından ibaret bulunan ihtilas (m. 203) ile resmi belgede sahtecilik (m. 339) suçlarının maddi unsurları arasında, hiyle—sahtecilik bakımlarından benzerlik bulunmakta ise de, saikleri ve manevi unsurları yönünden bir birinden ayrılmaktadır (37).

---

34) ERMAN, sh. 391.
35) ERMAN, sh. 392.
36) LOGOZ, Commentaire, II, p. 763.
37) GÖZÜBÜYÜK, Açılama, C. III. m. 203 bak.

89

7 — 339. maddeye göre, **resmi belgede sahtecilik** iki şekilde işlenebilir.

Birincisi her hangi bir resmi belgede sahtecilik, ikincisi, mutlak resmi belgede sahtecilik (f. 2) dir

1 — **Suçun** ilk şekli **herhangi bir resmi belgede** sahteciliğin **unsurları**; a) Bir memurun, b) memuriyetini icrada, c) sahte bir varaka tanzim eylemesi veya hakiki bir varakayı tagyir veya tahrif eylemesi, d) bunda umumi veya hususi bir zarar imkânı bulunması, e) fiili bu kasıt altında işlemesidir.

A — **Suçun faili**, ancak memur olabilir.

Ceza Kanununda kimlerin memur olduğu (m. 279) gösterilmiştir. Her ne kadar Ceza Kanunumuzun 349. maddesinde, sahtecilik suçları bakımından, kimlerin memur sayılacağı yazılı bulunmakta ise de, bu madde ile memurun genel tarifini veren 279. madde arasında çelişme vardır. Bu ise, 279. maddede değişiklik yapılırken, Ceza Kanununun memurdan bahseden öteki maddelerinde gereken değişikliğin yapılmamış olmasından ileri gelmiştir. Ancak 279. maddede değişiklik yapan 3038 sayılı Kanun, 349. maddeyi kabul ve yürürlüğe koyan 765 sayılı Kanundan sonra kabul edilmiş bulunmasına göre, 349. maddenin ilk fıkrasını kapalı olarak yürürlükten kaldırmış sayılması uygun olur. Nitekim bilim yazarları da bu görüştedirler (38).

a — Ceza Kanunu uygulamasında memur, bir kamu görevi yapan kimsedir. Yargıtayın içtihadı da bu niteliktedir (39).

b — Sahtecilik suçlarında fail «memur» (m. 279) veya «memur sayılan» ,m. 349) bir kimse olabilir. Memur sayılanlar, mahkemelerde veya resmi dairelerde kanunen belge - vesika - tanzimine yetkili olanlardır. Ancak sahtecilik cürümlerinde, failin memur olması veya memur sayılması yeterli değildir. Ayrıca, fail memurun, sahtecilik fiilini görevi sebebile işlemiş bulunması da şarttır. Bundan başka, üzerinde sahtecilik fiili işlenen resmi belgenin tanzim memurun yetkisine girmelidir (40).

B — Sahte Belge **«Görev sebebile tanzim»** edilmiş olmalıdır.

339. maddedeki (memuriyetini icrada)dan maksat, memurun görevi sırasında ve fakat kanunî yetkisine dayanarak, bir belgeyi sahte

---

38) ERMAN, a.g.e. sh. 293.
39) Y. CGK. 20/1/1969 E. 693 K. 69 - 17.
40) MANZINI, VI, No. 2002, I, bp. 170.

olarak tanzim eylemesidir. Başka deyimle, memurun kanunî yetkisi ile tanzim eylediği belge arasında bir sebebiyet bağı olmalıdır. (Bak. No. 5 I, A).

C — **Suçun maddi unsuru** sahte belgenin tanzim edilmesi veya gerçek bir belgenin tahrifi'dir. Bu unsuru meydana getiren hareketler, sahte belge tanzimi ve gerçek belgenin tahrifidir.

a — **Sahte belge tanzimi,** maddi unsurun ilk şekli olup «gerçek resmi belgenin taklidi falsification» demektir. Buna göre, önce, gerçek bir belgenin mevcut olması ve sonra fail tarafından bu gerçek belgenin sahte olarak taklid edilmesi gereklidir. Buda tam veya kısmı olabilir.

aa — Tamamen Sahte Belge Tanzimi

Tamamen sahte belge tanziminden maksat, gerçek belgenin hüviyetinin tamamen değiştirilmesi demektir. Böylece, gerçek belgeyi tanzime yetkili makama ait unvan ve şeklin, belgeyi imzaya yetkili memurun imzasının taklidi söz konusu olur. Bu itibarla resmi şekli ve imzayı ihtiva etmeyen sahte belge, taklit edilmiş sayılmaz. Nitekim Fransız Ceza Kanununun 145. maddesinde, resmi belgede sahtecilik suçunun maddi unsuru olarak, taklitten bahsedilmemiş, sadece «sahte imza» demekle yetinilmiştir. Çünkü imzanın taklidi «taklit» unsurunu meydana getiren sahteciliğin en önemli usurlarındandır. (41).

bb — Kısmen sahte Belge Tanzimi :

339. maddedeki (kısmen sahte bir varaka tanziminden) maksat, gerçek olan bir belgeye sahte hükümlerin eklenmesidir. Kısmen sahte bir belge tanzim fiili, gerçek belgeyi meydana getirmiş olan kimse tarafından işlenebileceği gibi, başka bir kimse tarafından da işlenebilir(42). Kısaca, kısmen sahte belge tanzimi, gerçek belgeye »**Sahte hükümlerin eklenmesi**» anlamını taşır. Meselâ noter resen tanzim ettiği bir borç senedinin altına, daha sonra, borcun ödendiğine dair yazı ekler. Yine mesela nüfus memuru bir kadının evlendiğini kütüğe kayıt ettikten sonra, sahte olarak, boşanmış olduğunu ilâve eder.

Ancak, fail memur, başlangıçta esas belgeyi tanzim ederken, o'na sahte hükümler eklerse, kısmen sahte belge tanzimi söz konusu olmayıp, 340. maddedeki gerçek olmıyan hususları doğru imiş gibi göstermek fiili)ni işlemiş olur. Bu sebeple kısmen sahte belge tanziminin bah-

41) ERMAN, a.g.e. sh. 330.
42) MANZINI, VI, No. 2005, II, p. 174.

se konu olabilmesi için, resmi belge doğru olarak tanzim edilip tamamlandıktan sonra, buna sahte hükümlerin eklenmesi gerekir (43).

b — Gerçek Belgeyi Tahrif - Tagyir :

Tahrif veya tagyirin bahse konu olabilmesi için, ortada, gerçek bir belgenin mevcut olması gerekir. Gerçek belge, fail memur tarafından hem tagyir ve hem de tahrif edilmiş ise, müteselsil olarak sahtecilik suçu işlenmiş olur (43).

aa — Tahrif tagyir altération'den maksat, gerçek tam resmi bir belgeye sahte hükümler eklenmesi veya bu belgede silintiler meydaan getirilmesidir. Başka deyimle, sahte değişikliklerle, resmi belgenin «**manasının değiştirilmesi**» dir (44) Şukadarki tagyir veya tahrif fiili, resmi belgenin mana ve kapsamına ilişkin olabileceği gibi, hüviyetine de ait olabilir (45).

D — Aldatma Kabiliyeti :

Aldatma kabiliyetinden maksat, yazıda işlenen sahteciliğin başkalarını aladtabilecek nitelikte olmasıdır. Sahtecilik, başkalarını aldatabilecek ve bu suretle kamu itimadını bozabilecek mahiyette değilse, fiil sahtecilik olmaz ve fakat dolandırıcılık olur. (Bak. No. 4 III).

E — Zarar İmkânı :

Zarar imkânı, cürmün unsurlarındandır. Sadece «zarar imkânı» cürmün doğumu için yeter. Bu kavram evvelce açıklanmıştır. (Bak. No. 4 IV).

F — Manevi Unsur, «kasıt» tır. Bu kavram evvelce açılanmıştır (No. 4 I).

8 — **Sahtecilik şekli suçlardandır.** Fiil işlenmesile suç tamam olur.

9 — 339. maddenin 2. fıkrasında, resmi belgede sahteciliğin ikinci şekli gösterilmiştir. Bu da mutlak resmi belgede sahteciliktir.

II — Mutlak Resmi Belgede Sahtecilik :

Burada değişen unsur, sahteciliğin her hangi resmi bir belgede değil de, «mutlak resmi belge - sahteliği ispat edilinceye kadar muteber olan belge - üzerinde işlenmesidir.

---

43) ERMAN, a.g.e. sh. 331.

44) ERMAN, sh. 332.

45) MANZINI, VI, No. 2006 II b p. 176.

92

Bu suçun diğer unsurları, ilk şeklinin unsurlarının aynıdır (Bak. No. 1282 I, II, III, IV, V ve No. 8).

10 — **Resmi belgenin** aslı yerine geçen «**suretlerde sahtecilik**» : f. 3 Resmi belgenin aslı yerine geçen suretlerde sahtecilik cürmü, asıllarda sahtecilik gibi cezalandırılır. Hukuk Usulü Kanunumuzun 321. madesi, gereğince «verilen senet, suret olursa, dâvanın her halinde, aslının verilmesi istenebilir. Bu takdirde, zayi veya telef olmamış ise, senedin aslının verilmesi mecburidir».

a — Bu halde hâkim, Hukuk Usulü Kanununun 331. maddesi gereğince, ziyaı iddia eden tarafa yemin teklif eder. Bundan sonra, suret kendiliğinden, aslın yerine geçer. Resmi belgenin aslı, resmi memur tarafından doğrudan doğruya ilk olarak tanzim edilen nushadır. Bu nusha tek veya birden fazla olabilir. Bu itibarla ikinci nushalar duplicata'da suret değil, asıldırlar (46). Bundan dolayı, bu suret üzerinde sahtecilik asıl üzerinde yapılmış sayılır.

b — Şukadarki, asıl yerine geçen suretin, resmi yetkili memur tarafından aslına uygunluğunun tastik edilmiş olması lâzımdır. 339. maddedeki (evrakın musaddak suretlerinden) maksat, yetkili memur tarafından tastik edilen suretler demektir(47).

c — Bundan başka, asıl yerine geçen suret,aksi ispat edilinceye kadar muteber bir belge ise, 339. maddenin ilk fıkrası ve eğer suret sahteliği ispat edilinceye kadar muteber belge ise, aynı maddenin ikinci fıkrası uygulanır (48).

Resmi Belgenin özünde sahtecilik

Madde, 340 — Bir memur, memuriyetini icra halinde bir varaka tanzim veya tahrir ederken hakikata muvafık olmayan keyfiyet ve ifadeleri sahih ve huzurunda cereyan etmiş gibi gösterir yahut zabtına memur olduğu ifadeleri değiştirir ise bundan dolayı umumi veya hususi bir zarar tevellüt edebildiği takdirde bâlâdaki maddede yazılı olan cezalar ile cezalandırılır.

İtalya ECK. 276 İtalya YCK. 479

ATIF : TCK. 279, 349, 339

11 — Burada,**resmi belgenin özünde sahtecilik** bahse konudur. Resmi belgenin maddi kısmında sahteciliği cezalandıran 339. maddenin ak-

---

46) MANZINI, VI, No. 1970.

47) ERMAN, a.g.e. sh. 322.

48) MANZINI, VI, No. 1971, II, b, p. 123 - 124.

sine olarak, 340. maddede cezalandırılan fiil" Yazının özüne—substance d'ècriture" ilişkindir.

Burada sahte olan, belgenin özü ve kapsamı"dır. Fail, şekil bakımından doğru ve fakat «öz - kapsam» bakımından sahte bir belge meydana getirir. Bu itibarla, sahtecilik fiili, yazının, yazıldığı anda, işlenmiş olur (49). Nitekim, bu çeşit sahteciliğin işlendiği sırada nümune veya her hangi mevcut bir yazı yoktur.

12 — **Suçun Unsurları** : a)Memurun, b)Memuriyetini icra halinde c) bir varaka tanzim veya tahrir ederken hakikata muvafık olmayan keyfiyet ve ifadeleri sahih ve huzurunda cereyan etmiş gibi göstermesi veya zabtına memur olduğu ifadeleri zabtetmemesi veya bu ifadeleri değiştirmesi, d) fiilden dolayı umumi veya hususi bir zarar imkanı bulunması e) fiili bu kasıt altında işlemesi'dir.

1 — **Suçun faili**, ancak memur olabilir.

Sahtecilik suçlarında kimlerin memur sayıldığı kanunda (m. 279 349) gösterilmiştir. Bu kavram evvelce açıklanmıştır. (Bak. No. 7 I).

II — Fiil, **memurluk görevinin yapıldığı sırada** işlenmelidir.

340. maddedeki (memuriyetini icra halinde)den maksat, memurun fiili, görevini yaptığı sırada işlemesidir. Nitekim resmi belgenin üzerinde sahtecilik, ancak böyle bir belgenin yazılıp tanzim edildiği sırada işlenebilir (50). Bu bakımdan 340. madde, 339. meddeden, ayrılır. 339 maddeye göre, evvelce mevcut bir gerçek belge bulunduğu ve nümune olarak alındığı halde, 340. madde bakımından böyle bir nümune belge yoktur. Zira belge sahte olarak meydana getirilmektedir (51).

Öte yandan 339. maddedeki sahtecilik, gerçek vesikanın tamam olarak tanziminden sonra işlenebildiği halde, 340. maddedeki fiil ancak gerçek belge tanzim edilirken işlenebilir (52).

III — Suçun maddi unsuru; nu meydana getiren hareketler, failin :

a) Gerçeğe uygun olmıyan keyfiyet ve ifadeleri gerçek ve huzurunda cereyan etmiş gibi göstermesi, b) tesbitile görevli olduğu ifadeleri tesbit etmemesi veya değiştirmesi'dir.

---

49) GARRAUD, Traité, IV, No. 1371.
50) MAJNO, III, No. 1309.
51) ERMAN, a.g.e. sh. 335.
52) MANZINI, VI, No. 2027, p. 192.

94

a — Gerçeğe uymıyan halleri gerçek gibi göstermek :

340. maddedeki (hakikata muvafık olmıyan ...) den maksat, vesikanın ispat edeceği hususlara ilişkin gerçeğe uymıyan halleri doğru gibi göstermektedir (53).

Nitekim İtalya yeni Ceza Kanununun, 340. maddemizin karşılığı, 479. maddesinde (Her hangi bir surette belgenin gerçek olduğunu ispat maksadını güden vakıaları sahte olarak tevsik eylerse ...) denilmiştir. Maddi unsurun bu şekli, ya fail memurun, kendi huzurunda cereyan etmemiş olan keyfiyet ve ifadeleri cereyan etmiş gibi göstermesi veya gerçeğe uygun olmayan vakıaları gerçekmiş gibi tevsik eylemesi suretinde belirir.

aa — Memurun görevi, hal veya ifadelerin, doğruluğunu değil gerçekliğini tevsik etmektedir.

bb — Suçu meydana getiren fiil, memurun, bir hareketin kendisi tarafından icra olunduğunu sahte olarak tevsik eylemesidir (54).

b — Anlatımları tesbit etmemek veya değiştirmek :

Maddi unsurun bu şekli, fail memurun, tesbiti ile görevli olduğu anlatımları - ifadeleri - tesbit etmemesi veya değiştirmesidir. Bu fiil ancak, memura yapılan bildirim -beyan - halinde doğabilir.

aa — Anlatımların tesbit edilmemesi «kısmi» de olabilir.

bb — Anlatımları değiştirmekten maksat, gerçeğe uygun olmıyan bir tarzda tesbit eylemektir. Bu değiştirme, ayrıca ifadenin manasında değişikliğe sebebiyet vermiş olmalıdır (55).

c — Resmi belgenin özünde sahtecilik ayrıca, aldatıcı nitelikte olmalıdır. Bu kavram evvelce açılanmıştır (No. 4, III).

IV — Zarar imkânı unsuru evvelce açılanmıştır (No. 4,IV).

V — Manevi unsuru, evvelce açılanmıştır (No. 4, I).

Resmi Belgenin Suretinde Sahtecilik

Madde, 341 — Bir memur, aslı mevcut olmıyan resmi bir varakanın musaddak suretini tasni ve kanuni şekilde uydurarak ita eyler yahut aslını değiştirip mahvetmeksizin işbu asla mugayir bir suret verir ise üç seneden sekiz seneye kadar ağır hapis cezası görür.

---

53) MANZINI, VI, No. 2027, p. 192.
54) ERMAN, sh. 336
55) ERMAN, sh. 338

Eğer işbu varaka sahteliği ispat olunmadıkça muteber addolunan evrak kabilinden ise ağır hapis cezası dört seneden eksik olamaz.

Eğer sahtekârlık resmi evrak münderecatının sıhhatini tasdik esnasında irtikap olunmuş ise dolayı umumi veya hususi bir zarar tevellüt edebildiği takdirde fail hakkında bir seneden beş seneye kadar hapis cezası verilir.

İtalya ECK. 277 İtalya YCK. 478

ATIF : TCK. 279, 349, 339, 340

13 — 341. madde **resmi belgenin suretinde sahtecilik** fiillerini cezalandırmaktadır. Bu itibarla suret kavramının belirtilmesi gereklidir

A — Suret Kavramı : Genel anlamda **suret** - la copia - aslı mevcut bir **belgenin** aynı olan vesikadır.

a — Hukuki anlamda suret, resmi bir dairede saklı bulunan bir resmi belgenin aslına atmamen uygun olan ve uygunluğu yetkili memur tarafından tasdik edilen yazıdır (56). Bu tarife göre «suret»in nitelikleri; aa) yetkili memur tarafından düzenlenen, bb) aslına uygunluğu yetkili memur tarafından tasdik edilen, cc) suretin, aslının mevcut veya bir resmi dairede saklı bulunan vesikadır.

b — Noter tarafından resen veya imza tasdiki yoluyla tanzim olunup bir nushası dairede saklanan ve ötekisi ilgiliye verilen belge suret değil, ikinci nushadır (57).

c — HMUK, nun 311. maddesine göre, mahkeme kalemine teslim edilecek senedin sureti yetkili memur tarafından çıkarılıp da mahkeme başkanına tasdik ettirilince «asıl hüküm kuvvetinde» olur. Genel olarak suret, aslının taşıdığı ispat kuvvetine aynen sahiptir (57).

d — Hususi belgelerin, resmen tasdikli suretlerinde yapılan sahteciliklik için, açık bir hüküm yoktur. Bu takdirde, 341. madednin uygulanması yerinde olur. Zira burada en önemli husus «tasdik yazısı» dır. Bu ise memur tarafından görevi sebebile tanzim edildiğine göre, bu tasdik yazısının, resmi belge olduğunda şüphe yoktur. Bu itibarla 341. maddenin uygulanması gerekir.

14 — Suçun unsurları; a) Memurun, b) resmi belgenin suretinde sahtecilik yapması c) bu fiilden dolayı umumi veya hususi zarar imkân bulunması, d) fiilin bu kasıt altında işlemesi'dir.

---

56) MANZINI, VI, No. 1971, p. 123

57) ERMAN, sh. 363

I — **Suçun faili**, ancak memur olabilir.

Sahtecilik suçlarında, memur veya memur sayılanlar kanunda (TCK. 279, 349) gösterilmiştir. Failin memur olması ve fiili görevi sebebile işlemiş bulunması şarttır. Ayrıca, üzerinde sahtecilik yapılan resmi belgenin tanzimi memurun yetkisine girmelidir (58). Bu kavramlar evvelce açılanmıştır (No. 7, I, b).

II — **Suçun maddi unsuru**, sahteciliğin resmi belgenin «suretinde yapılması» dır.

Maddi unsur üç şekilde işlenebilir : 1) aslı olmıyan resmi belgenin tasdikli suretini uydurma, 2) aslına uygun olmıyan bir suret çıkarma, 3) resmi belge muhtevasının tasdikinde sahtecilik yapma.

A — Aslı olmıyan resmi belgenin tasdikli suretini uydurma :

Maddi unsurun bu şekli, gerçekte, sahte bir belge tanziminden ibarettir. (Madde. 339.)

Mühim olan, sureti uydurulan belgenin aslının mevcut olmamasıdır.

Suçun bu şeklinin meydana gelmesi için; 1) Aslın hiç bir zaman mevcut olmaması 2) aslı mevcut imiş gibi gösterilerek suretin uydurulması 3) bu suretin kanuni şekiller dairesinde tanzim edilmiş bulunması, 4) uydurulan suretin ilgiliye verilmesi lâzımdır (59).

Suretin verilmesile suç tamam olur.

B — Aslına uygun olmıyan suret çıkarma :

Suçun bu şekli de iki türlü olabilir. Aslına uymama (tamamen) veya (kısmen) olabilir. Maddi unsurun bu şeklinin meydana gelmesi için : 1) resmi belgenin aslının mevcut olması, 2) aslında hiç bir tahrifat yapılmaması veya ortadan kaldırılmaması, 3) suretin aslına uygun bulunmaması 4) sahte suretin ilgiliye verilmesi lâzımdır. Sahte suretin verilmesile suç tamam olur. (60)

C — Resmi Belge muhtevasının tasdikinde sahtecilik :

Maddi unsurun bu şekli, resmi belgenin muhtevasına ilişkin tasdikli hülâsada sahteciliktir. Nitekim 341. maddemizin aslı İtalya eski Ceza

---

58) MANZINI, VI, No. 2002, I, b, p. 170
59) ERMAN, a. g. e. sh. 366
60) ERMAN, sh. 367

Kanununun 277. maddesinin 2. fıkrasında «resmi belgenin muhtevasına ait tasdikli hülasalar» denilmekte olduğu halde dilimize 341. maddede yazılı şekilde yanlış çevrilmiştir. Buna göre, aslın muhtevasını tamamen göstermeyen bütün resmi vesikalar, tasdikli hülasalar niteliğindedirler. Meselâ nüfus cüzdanları, terhis tezkereleri, adli sicil bildirme fişleri, okul şahadetname ve diplomaları böyledir (61).

a — Bu şekli meydana getiren hareketler iki türlüdür :

aa — Fail memurun, aslı bulunmıyan bir hülasayı kanuni şekilde tanzim ve uydurarak, ilgiliye vermesi,

bb — Mevcut asla dokunmaksızın, aslına uygun olmıyan bir hülasanın tanzimi ve ilgiliye verilmesi.

D — Bütün bu fiiller aldatıcı nitelikte olmalıdır.

Nitekim Yargıtay (aldatıcı nitelikte olmıyan yazı sahte belge vasfını taşımaz) demiştir (62). Bu kavram evvelce açılanmıştır (No. 4 III).

III — Zarar imkânı :

Fiilin işlenmesinden dolayı umumi veya hususi bir zarar imkânı olmalıdır. Bu kavram evvelce açılanmıştır (No. 4 IV) .

IV — Manevi unsur, kasıttır.

Bu unsur evvelce etraflıca açılanmıştır (No. 4, I).

Memur olmıyan kimsenin resmi belgede sahteciliği

Madde, 342 — Bir kimse resmen memur olmadığı halde 339. maddede gösterilen suretlerle resmi bir varakada sahtekârlık yaparsa iki seneden sekiz seneye kadar ağır hapis cezasile cezalandırılır .

Eğer vesika kanunen sahteliği ispat olunmadıkça muteber olan remi evrak kabilinden ise dört seneden on seneye kadar ağır hapis cezası hükmolunur.

Ve eğer sahtekârlık aslın vücudunu farzederek yahut sahih olan aslına mugayir surette yazarak veyahut sahih bir sureti tahrif eyliyerek resmi bir varakanın sureti üzerinde işlenmişse bir seneden üç seneye kadar ağır hapse mahkûm olur .

---

61) ERMAN, sh. 372

62) Y. 6. CD. 17/4/1962 E. 1903 K. 1897

Eğer mezkûr varaka kanunen sahteliği ispat olunmadıkça muteber addolunan evrak kabilinden ise verilecek ceza iki seneden beş seneye kadar ağır hapistir. (3038 sayılı kanunla değişik)

İsviçre CK. 251 İtalya ECK. 278 İtalya YCK. 482

ATIF : TCK. 339, 343, 345, 346, 348, 349 HMUK. 295 Noterlik K. 48-51 Ticaret K. 557 - 724 Orman K. 82 - 4

15 — Burada **memur olmayan bir kimsenin** veya memur olupta, yetkisi dışında kalan, bir resmi belgede sahtecilik suçları bahse konudur.

A — **Suçun faili,** TCK. nun 279. uncu veya 349. maddesine göre memur sayılmayan bir kimse veya yetiksi dışında hareket eden bir memru olabilir. Nitekim İtalya 1930 Ceza Kanununda (m. 482) aynen «hususi bir şahıs veya vazifesinin icrası dışında bir memur» denilmiştir.

a — Memurluk sıfatı, 339 ve 340. maddelerde bir unsurdur (63). Resmi belgede sahtecilik suçunun faili, tabii olarak, memurdur. Failin memur olmaması hali ise istisnai bir durumdur.

b — Memur ile memur olmayan kimsenin resmi belgede birlikte sahtecilikte bulunmaları mümkündür. Bu da iki şekilde olabilir. Birincisi, hususi şahısla memur arasında, anlaşmanın olması, ikincisi ise, arada bir anlaşmanın bulunmamasıdır.

1 — Hususi kişi ile memur arasında anlaşma bulunması halinde hususi şahsın sahtecilik suçuna ortaklığının mahiyet ve derecesine göre TCK. nun 64, 65. maddeleri gereğince uygulama yapılır.

2 — Hususi kişi ile memur arasında anlaşma olmaması halinde, sahtecilik suçuna ortaklık bahse konu olmaz. Ancak, hususi şahsın resmi belgede sahtecilik fiilini işleme hususunda, yetkili memuru azmettirdiğinin kabulü gerekir (64). Nitekim İtalya Yeni Ceza Kanununda (m. 48) «kandırılan şahıs tarafından işlenen fiilden, o'nu bu fiili işlemeğe azmettirmiş olan kimse mesul olur» denilmiştir. Bu suretle azmettirmenin suç ortaklığı dışında da mümkün olabileceği kabul edilmiştir. Netice olarak, memur ile arasında bir anlaşma olmayan hususi kişi için, işlenen resmi belgede sahtecilikten dolayı TCK. nun 64 - 2 yardımile 339. veya 340. maddesinin uygulanması lâzımdır (65). Fakat Yargıtay, bu halde, memuru

---

63) MANZINI, VI, No. 2002, p. 169
64) ERMAN, a. g. e. sh. 326
65) ERMAN, sh. 327 - 328

azmettiren «hususi şahsın» tek fail olarak cezalandırılması ve böylece, 342. maddenin uygulanması gerektiği ictihadında bulunmuştur (66).

B — Suçun maddi unsuru, 342. maddenin atfı gereğince, 339. maddedekinin aynıdır

Sahteliği ispat edilmedikçe muteber sayılan belgeler kavramı ve nitelikleri evvelce açılanmıştır (Bak. No. 5. A. a.)

C — Manevi Unsur, kasıttır.

66) Y. 6. CD. 29/1/1962 E. 359 K. 333 K. Akdoğan, Devlet ve şahıs mallarına karşı işlenen suçlar, Sahtecilik suçları, 1963 sh. 94

100

FRANSA'DA ÇOCUK SUÇLULUĞU VE MEVZUAT

Yazan : Mustafa KINAY
(Hâkim)

Bibliyoğrafya :

1. Ancel : L'évolution moderne des Tribunax pour Enfants.
2. Chazel : Traité de Dr. Pén. (La Délinquance Juvénile)
3. L' Enfance délinquante. (Que Sais-le Serisi neşriyatından : CHAZAL.
4. Les cahiers de l' Enfance inadaptée. (Revue Juridique, No 2 Nov. 1963)
5. Lois Protectrices de l,enfance. ADOLPHE BOURDEILLETTE.

Plân :

Avrupa'da Çocuk Mahkemelerinin kurulması, kronolojik tekâmül.
Fransa'da bu Mahkemelerin ihdasına doğru, Şarlman ve Napoleon devirleri.
Küçüklerin umumi cezaevlerinden alınmaları ve öğretime tabi tutulmaları dair 1850 kanunu.
Çocukların cezai ehliyetlerine ve himayelerine dair 1898 ve 1906 kanunları
Fransa'da ilk çocuk mahkemesi ihdasına ve güdümlü serbesti rejiminin kabulüne dair 1912 kanunu.
Ikinci Dünya harbi sırasında Vichy hükümetinin ihtisasa dayanan Çocuk ceza Hukukunu ihdas eden 1942 Kanunu.
1912 kanununa dönüş,
Mütchassıs çocuk hâkimleri yetiştirilmeşine ve müşahade merkezleri kurulmasına dair 1951 kanunu.
Bütün bu tekâmülü toplayan ve bugünki çocuk suçluluğu ile ilgili sistemi kuran 1958 Ordonansları.
Netice ve reformların özeti.

Çocuk suçluluğu konusunda bugün hususi kanunlar veya nizamnameler kabul etmiş, Çocuk Mahkemeleri kurmuş, çocuklar için özel eğitim ve tecrit kurumalrı ihdas etmiş, çocuk hâkimleri, terbiyeciler yetiştirmekde bulunmuş olan devletlerin hemen hapsi bu işleri ancak safha safha, kısım kısım tahakkuk ettirmişlerdir.

Aslında Fransa'da, Roma imparatorluğunun getirdiği medeniyet izinde yürüyen Şarlman daha 8 ci asırda tahakkuk ettirdiği reformlar meyanında ülkede bilhassa adaleti hâkim kılmak istemiş ve bu cümleden olmak üzere, çocuklarla da meşgul olarak okullar, hastahaneler, on-

lar için bakım müesseseleri dahi kabul ve ihdas etmişti : fakat, henüz matbaanın da keşfedilmemiş bulunduğu, el yazısına müstenit bir kültür devrinde daha ileri gidilememişti,

Napoleon devri Fransa'da genellikle her sahada bir inkişaf ve terekki devresi olarak kabul edilir. Filhakika Napoleon da tıpkı Şarlman gibi, adalet ve kanun hâkimiyetine önem vermiş ve bir çok kanunlar çıkarmış, çocuklar için okullar açmış, onlara bir çok gelişme imkânları sağlamıştır.

Ancak, Napoleon dahi küçükler için ayrı bir hukuki rejim ihdas etmemiştir.

Fakat bu hareketlerin ışığında, sonraları ceza hukukçuları, kriminalistler küçüklerin umumi mahkemelerde, büyüklerle birlikde yargılanmalarına karşı mücadeleye başlamışlardır. Mahkeme salonlarnda, vücudu başdan başa kaplayan hususi bir takım kisveler ve perukalarla başlarına ürkütücü başlıklar giymiş hâkimler, benzeri kıyafetlerde avukatlar, kâtip ve mübaşirlerin, muayyen ses ve sözlerle muayyen bir sıra takip ederek bir tiyatro sahnesini andıran hareket ve çalışma şeklinin küçükleri olağanüstü ürküttüğünü ileri sürerek bunun bir teminat olmakdan ziyade onların küçücük iradelerini felce uğratan korkunç bir sahne olduğunu, bu dekor içinde, henüz temyiz kabiliyetini de kazanmamış olmaları yüzünden, suçu hangi şartlar içinde işlemiş olduklarının külliyyen anlaşılamıyacağını, binaenaleyh önce küçüklerin kendilerine mahsus kapalı oturumlarda muhakeme edilmelerini savunmuşlardır.

Filhakika, 25/Haziran/1824 de kabul olunup sonradan 1832 de tadilâta uğrayan bir kanun ile küçüklerin hukuki durumlarının ıslahına tevessül olunmuş ve bu cümleden olmak üzere, önce fiilî bir ileri adım atılarak, fransızların (teatral) dedikleri ağır ceza mahkemesi yerine, onların daha evvel ıslahını sağlamak gayesi ile tek hâkimli mahkemelerin ihdası cihetine gidilmiştir. Bu suretle, çok vahim bir suç işlediği anlaşılmadıkça küçüğün önce bu mahkemelerde yargılanmaları sağlanmıştır.

Daha sonra, 15/Ağustos/1850 kanunu ile küçüklerin umumi cezaevlerine değil, kendileri için kurulacak hususi müesseselere gönderilmeleri esası kabul edilmiştir. Burada küçükler sınai ve zirai işlerde öğretime tabi tutulmak suretiyle mesleki bir terbiye sistemi uygulanacak, aynı zamanda dini ve ahlâki eğitimlerine de önem verilecekdi.

Görülüyorki, bu suretle küçüklere ceza verilmeden önce onların gelecekde suç işlemelerinin önüne geçilmek, aynı zamanda kendilerinin normal hayatta ve bu arada iktisadi sahada da başarılı olmaları istenilmektedir.

102

19/Nisan/1898 kanunu daha başka yenilikler de getirmiştir. Yapılan reform, bilhassa küçüklerin korunmalarına tealluk etmekte idi. Bu kanun tahkikat hâkimine, suçlu çocuğun velisine veya tayin olunacak bir kimse veya kuruma teslimi yetkisini veriyordu. Ancak bu müesseseler henüz ihtiyaca yeter derecede olmadığından, buralarda çocukların eğitimleri ile gereği gibi meşgul olunamadı. 12/Nisan/1906 da çıkarılan kanun bu noktaya, terbiye rejimini takviyeye matuf bulunmakda idi. Bu nunla beraber, mezkûr kanun çocuk suçluluğu sahasında iki yeni ve mühim reform getirmekde idi.

Bunlardan birincisi ve en mühimmi cezai ehliyetin 16 dan 18 yaşına çıkarılmış olmasıdır. Bu yaşa kadar işlenen suçların, farık ve mümeyyiz olmaksızın işlendiği kabul olunuyordu.

Yapılan reformun ikincisi, muhafaza, gözetim ve terbiye tedbirlerinin 21 yaşına kadar alınmasını zorunlu kılması idi.

Çocuklarla ilgili kanunlarda yapılan tadilâta ve alınan bütün tedbirlere rağmen çocuk suçlarının gitgide artmakta olduğu anlaşıldığından bu sahada yeniden bazı reformlar yapılmasının gerekli olduğu kanısına varılmış ve bu defa 22/Temmuz/1912 kanunu kabul edilmiştir. Bu kanun, ceza hukuku sisteminde çok derin bir değişiklik yapıyor, 13 yaşından aşağı olan küçükler için fark ve temyiz kabiliyeti müessesesini tamamen kaldırıyor, bu suretle onlar için kesin bir cezai ademi mesuliyet karinesi tanıyordu.

Bundan başka kanun, fransız çocuk hukukuna iki yeni müessese getiriyordu, bunlar :

a) Küçükler için özel mahkemeler,

b) Güdümlü özgürlük (Liberté surveillée) sistemi.

Küçükler için ihdas olunan hususi mahkemelerin mahiyetinden ötedenberi bahsedildiği için, fazla izaha hacet yoktur. Fakat mukayyet serbestî rejimi, eski ve alışılmış olan müesseselerin tamamen dışında, yepyeni ve suçlu çocuklar için düşünülmüş ve genellikle tasvip görmüş ve derhal her tarafta benimsenmiş bir sistemdir.

Bu yeni sistemin Avrupa'da menşei İngiltere idi. İngilizler, 1899 da yaptıkları bir tecrübeyi müteakip 1905 ve 1906 yıllarında bu iki müesseseyi kanunla kabul ve bütün ülkeye teşmil etmişlerdi.

103

Fakat Fransa'da tatbikat, kanunla paralel bir gidiş takip edemedi. Çünki bu mahkemelerin her tarafta derhal kurulması ve hususi hâkimler yetiştirilmesi, para ve zaman itibariyle, kabil olmadı. Binnetice, ancak büyük şehirlerde tesis olunabilen mahkemelerde küçükler, özel çocuk hâkimlerine tevdi olunabildi.

İkinci Dünya Harbi sırasında Paris'in Almanlar tarafından işgâli üzerine Vichy'de faaliyete geçen Fransız hükûmeti, 1942 yılında çocuklar için çok esaslı bir kanun kabul etmişti. Hakikaten bu, tam anlamı ile bir suçlu çocuklar kanunu idi. Evvelâ, küçükler için ihtisasa dayanan bir hukuk yaratıyor, sonra, hâkim huzuruna çıkarılmadan önce, suçlu küçüğün müşahede ve tedkika tabi tutulmasını derpiş ve bu maksatla müşahede merkezleri ihdas ediyordu.

Ne var ki, temini yine zaman ve paraya mütevakkıf olan bu sistem de fiilen uygulanamadı ve talik edilerek tekrar 1912 kanununa dönüldü.

Harbı müteakip, 1942 kanunu ilga edilerek 1945 tarihli bir ordonans çıkarıldı. Bu ordonans 1950 denberi çıkarılan kanunlarla getirilen yenilikleri nefsinde cem'ettiği gibi ayrıca 1942 kanunundan dahi esaslı reformlar getiriyordu, ezcümle :

a) Küçüğün cezai sorumsuzluğu 13 yaşına kadar tam, 18 yaşına kadar mukayyettir.

b) 13 yaşına kadar fark ve temyiz kabiliyeti kesin olarak yoktur.

c) Mukayyet me'uliyette ancak terbiye tedbirleri uygulanır, bunlar çeşitlidir. Mahkûmiyet istisnai ahvale münhasırdır.

d) 18 yaşından küçüklerin mahkemesi ihtisaslandırılmış bir usule tabidir (Juridiction spécialisée).

e) Küçük suçluların bütün fiilleri için «anket sosyal» kabul edilmiştir.

Hakikaten bunlar çok kayda değer yeniliklerdir : Küçüklerin muhakeme usulünde ihtisasa geniş yer verilmesi, onlar için ayrıca bir «küçükler ağır ceza mahkemesi» ihdası ve bilhassa, ihzari ve ilktahkikat ve çocuk hâkimi tetkikatı safhasında tek hâkim tahkikatına önem verilmesi mütekâmil ceza siyasetinin en ilmî ve rasyonel neticeleridir.

Hiç şüphesiz bunların içinde en önemli safha, küçüklerle ilgili suçların, çocuk hâkimliği ile sorgu hâkimliğindeki tahkikat safhalarıdır.

Bunların her ikisi, fakat bilhassa çocuk hâkimi tarafından yapılan tahkikat, küçükler için tam bir teminat mahiyetindedir. Hatta çocuk hâ-

104

kiminin, neticede çocuk mahkemesine tevdi ettiği bir suçun o mahkemedeki duruşmasında başkanlık görevini de yapması daha üstün bir teminat mahiyetindedir. Çünki bütün mesele, suçlu çocuğun şahsiyetinin tanınması, onun hayatına nüfuz edilmiş olmasıdır.

Çocuk hâkimi tedkikatına gelince, bu, hâkimin çocukla başbaşa, tamamen gizli olarak, kapalı bir odada cereyan etmektedir.

25/Mayıs/1951 de çıkarılan bir kanun ise, bir taraftan mütehassıs çocuk hâkimler yetiştirilmesini, müşahede merkezleri tesisini, öte taraftan, 16 -18 yaşları arasındaki küçüklerin işledikleri ağır cezayı müeddî suçlara bakmak üzere küçükler ağır ceza mahkemesi ihdasını ve esas olarak küçüklerin tutuklanmamalarını kabul ediyor ve fevkalâde ahvalde tutuklanan küçüklerin terbiyeleri ile meşgul olmak üzere merkezler kuruyordu.

1958 yılının 22 ve 23 Aralık ayında 1274 ve 1300 sayılarla da iki ordonans saha çıkarılmışdır ki, bunlarla, bir yenilik getirmekden ziyade evvelce çıkarılan 1945 ve 1951 kanununlarında bazı rötuşlar yapılmak istenilmiştir : Çocuk hâkimlerinin yeni usul ve düzene ve yeni organizasyonlara alıştırılmaları gibi ... Bununla beraber, daha önceki kanunlardaki bazı müphem noktalar kaldırılarak usulü muhakemeye vüzuh verilmiştir. Bu cümleden olmak üzere, 18 yaşından küçük suçlular kaideten cezai mahkûmiyete tabi tutulmuyorlar, onlar hakkında sadece ve daima muhafaza, mürakabe, terbiye ve reform tedbirleri alınıyor, küçük, 21 yaşını dolduruncaya kadar hâkim bu tedbirleri almakda ve müddetini kendisi tayin etmekde muhtar bırakılıyordu.

Ordonans, bu ceza uygulamama prensibine iki istisna kabul etmiştir :

1 — Ağır cezayı müstelzim suçlarda mahkeme, suçlunun ahvali müsait ise mahkûmiyet kararı verebilir,

2 — Ağır cezayı müstelzim olmayan suçlarda da hâkim, keza suçluya bir ceza verebilir.

23/Aralık/1958 tarih, 1301 sayılı Ordonans ise, küçüklerle doğuşlarından itibaren meşgul olma cihetine gitmiş, her hangi bir suç söz konusu olmaksızın hâkimlere, 21 yaşına kadar olan bütün çocuklara müdahale yetkisi tanımıştır. Buna göre hâkim, çocuğu ile meşgul olmayan, onların yemesine içmesine ve tahsiline önem vermeyen anne ve babaları bu yönde zorlamakda, icabında çocuğu alıp kendisi bir vasayet veya bakım müessesesine tevdi ederek baktırmakda ve aynı zamanda ana ve babaya ceza tertip etmeğe de yetkili kılınmaktadır ki, bu mevzuat ceza yönünden, hepsinden daha önemlidir.

105

İşte Fransa'da Çocuk Ceza Hukuku ve bu sistemle ilgili tarihi tekâmül ve mevzuatı bu suretle kısaca sıralamış bulunuyoruz.

Buna nazaran, Çocuk Suçluluğu konusunda yapılan reformları kronolojik bir sıra ile, yani zaman itibariyle topluca gözden geçirelim.

1 — Önce, belli bir yaşa kadar çocuğun fark ve temyiz kabiliyetinin olmadığı kesinlikle kabul edilmiştir, dolayısı ile, küçüğün cezai mes'uliyeti yoktur, ona ceza verilemez.

2 — Çocuk ceza hukukunda asıl olan ceza vermek değil, küçüğü tekrar iyi insan olarak cemiyete kazandırmaktır ve bu, ceza yolu ile değil, terbiye yolu ile olacaktır.

3 — Çocuklar için özel mahkemeler ihdas edilmiştir. Çocuk hâkimi, çocuklar mahkemesi, Küçükler Ağır Ceza Mahkemesi.

4 — Çocuk hâkimliğinde ihtisasa birinci derecede yer verilmiştir, muayyen bir yaş haddinden önce -30 yaşından önce - çocuk hâkmi tayin edilemez. Tayinlerde hâkimin çocuk meseleleri ile ilgilenmiş olma esası aranmış ve çocuk hâkimlerinin zaman zaman eğitime ve staja tabi tutulması istenmiştir.

5 — Çocuk psikolojisi bakımından küçüğün, mümkin mertebe korku veren eşkil ve merasimden ârî, ona emniyet ve itimat telkin eden bir sessizlik, basitlik ve yalnızlık içinde muhakemesi ve tedkiki şarttır. Çocuk hâkimine verilen büyük görev, küçüğün hangi şartlar içinde suçu işlediğini ve ne suretle onu cemiyete yeniden kazandırmanın mümkin olacağını araştırmaktır.

Çocuk Hâkimi, küçüğü suç işlemeğe iten âmilleri tesbit edecek, bu maksatla çocuğun ana ve babasının, hatta büyük ana ve büyük babasının sosyal, kültürel ve mali durumlarını, ailenin bu günki yaşama şartlarını, küçüğün ahlâki ve sosyal durum ve temayüllerini öğrenip inceleyecektir. Yine çocuk hâkimi, küçüğü önce tıbbi muayeneden geçirecek, daha sonra, lüzum görürse bir de mediko-psikolojik, tıbbî - ruhi ikinci bir muayeneye tabi tutabilecektir.

Aynı hâkim, bütün bu çalışmaları sonunda, çocuğun iyi yola döneceğine kani olursa, kanun kendisini, suç dosyasını işlemden kaldırmak yetkisi ile techiz ve onu bunda muhtar kılmıştır. Ancak, hâkim, buna kanaat getiremezse, ya terbiyesine devam veya dosyayı çocuk mahkemesine, yahut suç ağır cezalık ise, Çocuk Ağır Ceza Mahkemesine tevdi eder. Keza, yine ayni hâkim, çocuğu velilerine, vasisine, yatılı bir okula veya itimada şayan bir şahsa, yahut hususi veya resmi, profesyonel veya tıbbî,

106

pedagojik, yahut psikiatrik vasayet, himaye ve yardım müesseselerinden birine de tevdi edebilir.

6 — Çocuk hukukunda esas prensip, cezalandırılmakdan önce ıslah ve terbiye etmek olduğuna göre, kanun bunlarla ilgili müesseseleri de ihdas ve hâkimleri bu müesseseleri seçmek ve küçükleri oralarda takip ve murakabe etmekle de görev ve yetkili kılmıştır. Yine kanuna göre, küçükler bu müesseselerde tam bir serbestî içinde değillersede, mevkuf da sayılmamışlardır. Bu sebeble keyfiyete «Gözetim altında özgürlük» adı evrilmiştir.

7 — Fransız kanunu, çocukla ceza hukuku dışında, onun medeni hali ile de meşgul olmuş ve bu maksatla yaptığı tadilâtla çocuk hâkimini, doğuşlarından itibaren çocuğu himaye etmekle de görevli kılınmıştır.

Bitirirken, Fransa'da çocuklar için kurulmuş olan müesseseleri de kısaca sayalım :

1 — Kabul merkezleri (Centers d'accueil). Buralara, yeni suç işlemiş çocuklar alınır ve bir hafta kadar alıkonularak müesseseye intibak ettirilmeye çalışılır. Her çocuğa münferit bir oda tahsis olunur ve önce maddi husus ve ihtiyaçları sağlanır. Bu suretle, çocuğun suç işlemiş olmakdan doğan heyecanı giderilerek psikolojik ve moral durumunun daha esaslı surette incelenmesi imkânı sağlanmış olur.

2 — Müşahede merkezleri; Centers d'observation) Kabul merkezlerindeki bir hafta, on günü geçmeyen ilk tedkikatı müteakip küçük, hâkimin tensip ettiği süre içinde, müşahede altında bulundurulduklari yerlerdir. Buralarda sanık çocuklar, terbiye ve cemiyete yeniden kazandırılmak gayesi ile müşahede altında bulundurulurlar. Bu müşahede, çocuğun her türlü davranışını ihtiva eder. Daha ziyade tatbiki bir öğrenime tabi tutulan küçüğün her türlü temayülü incelenir ve sonunda hâkime rapor halinde bildirilir. Hâkim çocuğun uslandığına inanırsa, suçun mahiyetini de nazara alarak dosyasını işlemden kaldırır ve çocuğa hürriyetini iade eder. Aksine, çocuğun müşahedesine devama kanaat getirirse süreyi uzatır. Ancak, müşahede süresi içinde çocuğun yola gelmeyeceği kesinlikle anlaşılmışsa, dosyası çocuk hâkimine veya suç ağır ise, çocuk ağır ceza mahkemesine tevdi olunur .

3 — Açıkda terbiye faaliyetleri (Action d'éducation en milieu ouvert). Buralar terbiyeleri için daha uzun müddeti icap ettiren suçlu çocukların bulundurulduklari merkezlerdir.

4 — Yarı serbest çocuk yuvaları (Foyers de semi - liberté).

5 — Aile yuvaları (Placement familial).

6 — Terbiye ve yönelmeyi inceleme müesseseleri (Services d'action éducative et consultation d'orientation éducatives).

7 — Çocuk köyleri (Villages d'enfants).

108

FRANSA, BELÇİKA VE İSVİÇRE'DE ADLİ POLİS TEŞKİLÂTI

Yazan : Dr. A. Kutbettin AKKAN

Plan :

GIRIŞ :

I) Fransada adlî polis teşkilâtı
   A) Teşkilat
   B) Alakalı kanun maddeleri
II) Belçikada Adlî polis teşkilatı
   A) Teşkilat
   B) Alakalı kanun maddeleri
III) İsviçrede adli polis teşkilatı
   A) Teşkilat
   B) Alakalı kanun maddeleri

NETICE

BIBLIYOGRAFYA :

Ceza muhakemeleri kanunu
Cours de Droit Criminel et de scince Pénitentiaire - Goerge VİDAL-
DALLOZ — Répértoire de Droit Criminel et de Procedure Penal.
Code D' Instruction Criminelle - FRANSA -
CODES BELGES - Code D'Insruction Criminelle Belge. -
T. E. Louvage - Polices Judiciaires Pres les Parquets. -
Procedure Fédéral - İSVİÇRE -

Suç ve suçluluğun tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. İlk insanla birlikte ilk suç da işlenmiş ve insan cemiyetlerinin bulunduğu her yerde suç cemiyetin adetâ ayrılmaz bir unsuru imişcesine kendini göstermiştir.

Tabi'atiyle Cemiyet hastalık ve tabiî afetler kadar yıpratıcı olan bu durumla ilgilenmekte gecikmemiş ve aldığı tedbirlerle fertleri suçluluğun tahribatından korumağa çalışmıştır.

Modern Cemiyetlerde suçluluğun karşısındaki en önemli kuruluş olarak POLİS'i görmekteyiz. Polis en küçük memurdan en yüksek dereceli âmirine kadar suçluluğun önlenmesine ve önlenme imkânı olmadığı takdirde de failleri yakalayarak onları yargılayacak olan adlî makamlara teslime çalışacaktır.

Polisin ana fonksiyonunu iki kısımda mütalaâ edebiliriz :

I) Suçu önleyici faaliyetler, «önleyici zabıta

II) Suçun işlenmesini takip eden faaliyetler - «Adlîzabıta,

Burada incelemeye çalışacağımız adli polis teşkilâtı, suçun işlenmesinden sonra faaliyet gösteren ve sanıkları tesbit ederek onları Adalete teslim eden kuruluştur.

Bizde, uzun incelemelere araştırmalara rağmen teşkilinin bir zaruret olduğunda şüphe bulunmayan, Adalet cihazının bu büyük ölçüdeki yardımcı teşkilâtı bir türlü müstakil bir hüviyet içinde kurulamamış ve böylece bilhassa Savcılıklar sanıkların tesbiti, suç delillerinin toplanması ve değerlendirilmeleri konusunda tamamiyle kendilerine bağlı bir teşkilâttan mahrum kalmanın sıkıntısını uzun zaman hissetmişlerdir.

Batı memleketlerinin hemen hepsi bu problemi çoktan halletmiş ve Adalet cihazının en yakın yardımcısı durumunda bulunan adlî polis teşkiilâtını kurmuş bulunmaktadırlar.

Adlî polisle ilgili mevzuatı incelediğimizde, Fransa, Belçika ve İsviçre'nin Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunlarının bu teşkilâtları bünyeleri içerisinde bulundurduklarını görmekteyiz.

Bizim ceza muhakemeleri usulü kanunumuz ise Adlî polise yer vermemiş ve sadece 147 inci maddede başlayan ikinci kitabında hukuku amme davasını açıklamakla vazifeli cumhuriyet savcılarının emniyet teşkilatıyla olan münasebetlerini tanzim eden bazı hükümler koymakla yetinmiştir .

Ceza muhakemeleri usulü Kanunumuzun 154' üncü maddesindeki: «Bütün zabıta makam ve memurları Cumhuriyet müddeiumumiliğinin adliyeye müteallik işlerde emirlerini ifa ile mükelleftir» hükmü cumhuriyet savcılarıyla zabıta makam ve memurları arasındaki hiyerarşik durumu ve vazife münasebetlerini açıkça ortaya koymuş bulunmaktadır.

Bu açık hükme rağmen verilen emirlere riayet edilmemesi halinde yapılacak muamelenin şekli ayni maddenin üçüncü fıkrasında belirtilmiş bulunmaktadır: «Kanun tarafından kendilerine verilen veya kanun dairesinde kendilerinden istenen adliyeye müteallik vazife veya işlerde suiistimal veyahut ihmal ve terahileri görülen devlet memurları ile cumhuriyet müddeiumumiliğinin şifahi veya yazılı talep ve emirlerini yapmakta suiistimal veya terahileri görülen zabıta amir ve memurları hakkında müddeiumumilikçe doğrudan doğruya takibatta bulunulur.»

110

Usul kanunumuzdaki hükümlerin sarahatine rağmen Adliye ile polis münasebetlerinin, polisin idareyle olan bağlarıda nazarı itibare alındıkta mükemmel olduğunu iddia etmek zor olacaktır.

İki makam arasında kalmak gibi pekte hoş olmayan, polisin, bu hakikaten müşkül durumdan kurtarılmasının bir zaruret olduğuna inanıyoruz.

Müstakil bir hüviyete sahip olan Adli polis teşkilâtının, Batı memleketlerinde olduğu gibi memleketimizdede kurulmasının hem cumhuriyet Savcılıklarının hazırlık tahkikatlarında çok yakın birer yardımcıya kavuşturulmaları hemde mütehassıs elemanlardan kurulu ve doğrudan doğruya adli otoritelere bağlı bu teşkilâtın adaletin emin ve seri bir şekilde tecellisinde çok önemli bir rol oynayacağına emin bulunmaktayız.

I) FRANSA'DA ADLİ POLİS TEŞKİLÂTI

Fransada Adli polisle İdari Polis ayırımı çok eski devirlere kadar uzamaktadır.

Icrai kuvvete bağlı bulunan idari polisin görevi vazife gördüğü mıntıkada amme nizamını tesis ve suçları önlemektir.

Istinaf mahkemesinin ve İstinaf mahkemesi Baş savcısının otoritesi altında vazife görmekte bulunan Adli Polisin görevi ise, Ceza muhakemeleri Usulu kanununun 8 inci maddesinin belirttiği veçhile, cinayetlerle cürüm ve kabahatları araştırmak, delilleri toplamak ve faillerini mahkemelere teslim etmekten ibarettir.

Adli Polis görevi, Ceza muhakemeleri usulü kanununun 9 uncu maddesinde gösterilmiş bulunan adli polis memurları tarafından ifa edilir.

Bu madde tadadi bir şekilde Adli polis vazifesini görmekte bulunan memurları sıralamakla beraber, çıkarılmış bulunan bazı hususi kanunlar bir takım başka memurlarada Adli polis vazifesini vermiş ve böylece suçları araştırıp tesbit etmek yetkisini tanımıştır.

Bu madde hükmüne göre Adli Polis görevi :

Cumhuriyet müddeiumumileri ve yardımcıları
Sorgu hakimleri
Sulh hakimleri
Jandarma subayları ve assubayları
Belediye başkanları ve yardımcıları
Polis komiserleri
Kır ve orman bekçileri
Tarafından ifa edilmektedir .

(X) İhtilâlden sonraki Fransız takvimine göre tesbit edilen ve adlandırılan bu tarih 25/Ekim/1795'e tekabül etmektedir.

Adli polis vazifesiyle görevlendirilmiş bulunan bu memurları üç kategori içinde mütalâa etmek gerekmektedir.

A) Adli Polisin Yüksek dereceli memurları

B) Cumhuriyet Savcısının yardımcısı olan Adli Polis memurları

C) Küçük rütbeli Adli Polis memurları

Şimdi üç katagori içerisinde mütalâa edilen bu adli polis görevlilerinin durumlarını inceleyelim .

A) Adli polisin yüksek dereceli memurları :

Bunlar cumhuriyet savcısı ile sorgu hakimidir. Her ikiside şikayet ve ihbarları kabul etmek, zabıta varakası tanzim etmek yetkisini haizdirler.

Cumhuriyet savcıları kanunla, ceza mahkemelerinin görev ve yetkileri içine giren, bütün suçların araştırma ve takibiyle vazifelendirilmişlerdir. (C.M.U.K. madde : 22)

Yetkili suçların meşhuden işlenmiş olup olmadığına göre değişir.

Cürmü meşhut hallerinde Cumhuriyet Savcıları sorgu hakiminin gıyabında, tahkikata girişebilirler. (C.M.U.K. Md.32)

Cumhuriyet Savcı yardımcıları Adli Polis yetkisini C.M.U. Kanununun 9 uncu maddesinden alırlar. Bununla beraber bu yetkiyi ancak Cumhuriyet savcısının yerine vazife görmeleri veya ondan bu hususta bir emir almaları halinde kullanabilirler.

Cumhuriyet Baş Savcısının rolü ise çok daha geniş ve şumullüdür. Cumhuriyet Baş Savcısı bütün adli polis memur ve yüksek memurlarının üstünde olarak Adli Polisin icraatını kontrol eder. Bütün Adli polis memurları ve Sorgu hakimleri Cumhuriyet Baş savcısının otorite ve murakabesi altındadır.

İdari vazifeleri icabı Adli Polis hizmetiyle görevlendirilmiş bulunan memurlarda bu kontrol ve murakabenin şumulüne girerler .

Cumhuriyet Baş Savcısı vazifelerinde ihmali görülenler hakkında takibata geçmek yetkisini haizdir.

Çok ağır hataların işlenmesi halinde ise Adalet Bakanı aracılığıyla memuriyet mahallerinin değiştirilmesiyle, icabında görevden alınmalarını isteyebilmektedir .

112

SORGU HAKİMİ

Sorgu hakimleri yüksek dereceli bir Adli Polis memuru olup, meşhuden işlenen suçlarda Cumhuriyet savcısına tanınmış bütün yetkilere malik bulunmaktadır. (C.M.U.K. Md. 59)

B) Cumhuriyet savcısının yardımcısı olan adli polis memurları :

Cumhuriyet Savcısının yardımcısı olan Adli polis memurlarının vazifeleri, cürmü meşhut halleri hariç kalmak üzere, görevli bulundukları mıntıkalarda işlenmiş bulunan suçlar hakkındaki ihbar ve şikayetleri kabul etmektir.

Bu ihbar şikayetleri derhal Cumhuriyet Savcısına intikal ettirileceklerdir.

Meşhuden işlenen bir cinayete el koyma haliyle meskende arama yapma hallerinde, bu adli subaylar Cumhuriyet Savcılarının bütün yetkilerini haizdirler. Yetki bakımından bütün Adli Polis memurlarına eşit haklar tanınmıştır.

Bir hadiseye elkoyan Adli Polis memuru o tahkikatı yürütür. Sonra dan başka bir meslekdaşı gelsede, tahkikata devam eder,

Bu halin aksine olarak, hadise mahalline gelen cumhuriyet savcısı ise, tahkikata başlanmış bile olsa, Adli Polis memuru araştırmalara devamı Cumhuriyet Savcısına bırakacaktır. Ancak Cumhuriyet savcısı lüzum görür ve arzu ederse hadiseye elkoymuş bulunan Adli Polis memurunun tahkikata devam etmesini isteyebilir. (C.M.U.K. Md. 51)

Ve nihayet olay mahalline Sorgu hakiminin gelmesi Adli polis memurlarını ve bizzat Cumhuriyet savcısını yetkisiz kılacaktır.

Cumhuriyet Savcısının yardımcısı olan Adli Polis memurları :

1) Sulh hakimleri
2) Belediye Başkan ve Yardımcıları
3) Jandarma subay ve assubaylarıdır.

C) Küçük rütbeli adli polis memurları :

Bunlar : Polis ve Jandarmanın rütbesiz memurları olup Adli polis memurlarına (Rütbeli memurlarına) elde ettikleri malumatı intikal ettirmekle vazifelidirler.

Bu derece ve rütbe dışı memurların vak'a mahallinde hadiseyi takiben tanzim ettikleri raporlar zabıt varakalarının isabet edici kuvvetinden mahrum olup sadece bir malumat belgesi hüviyetindedirler.

113

Fransız Polis hiyerarşisinde polis komiserlerinin madunu olarak, Polis memurları, emniyet müfettişleri ve bekçileri bulunmaktadır. Bunlar kabahat nevinden suçlarda amirlerine tevdi etmek üzere raporlar tanzim ederler. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu bu derecedeki memurlara Zabıt varakası tanzim etmek yetkisini tanımamıştır.

FRANSIZ CEZA MUHAKEMELERİ USULU KANUNUNUN ADLİ POLISLE ALÂKALI MADDELERİ

Fransız ceza muhakemeleri usulu kanununun adli polisle alâkalı maddeleri :

MADDE : 8 — «Adli Polis cinayet, cürüm ve kabahatleri araştırır, delillerini toplar ve faillerini, cezalandırmakla vazifeli mahkemelere teslim eder.»

MADDE : 9 — «Adli Polis görevi istinaf mahkemelerinin nezareti altında aşağıdaki sıraya göre ifa edilir :

1 — Cumhuriyet savcılıkları ve yardımcıları
2 — Sorgu Hakimleri
3 — Sulh Hakimleri
4 — Jandarma subay ve Assubayları
5 — Belediye başkanları ve yardımcıları
6 — Polis komiserleri
7 — Polis sekreterleri ve milli emniyet polis müfettişleri (Meslekte üç seneden fazla hizmet etmiş bulunmak ve iç işleriyle Adalet bakanlarının müşterek kararlarıyla ismen tayin edilmiş olmak kaydiyle)
8 — Kır bekçileri ve Orman bekçileri.

II) BELÇİKA'DA ADLİ POLİS TEŞKİLATI

Savcılıklar nezdindeki Adli Polis Belçikada 7/Nisan/1919 tarihli kanunla teşkil edilmiş ve Brüksel Savcılığına bağlı ilk Adli Polis memurları 31/Ekim/1919 da tayin edilmişlerdir.

Fransayla karşılaştırıldığında Belçika Adli polis teşkilatının çok daha yeni bir kuruluş olduğunu görmekteyiz.

Brüksel İstinaf Mahkemesi Baş savcısı Van Schoor ile genç yardımcısı J. Servais birlikte, Adli polis teşkilatının ilk organizasyon projesini yapmışlardır.

Birinci cihan harbini takibeden devrede yeni bir teşkilatın kurulması büyük bir zaruret olarak ortaya çıkmış bulunuyordu.

(X) Dikkat edilirse Fransız Ceza muhakemeleri usulü kanunundaki bu hüküm adlî polisin ne derecede yetkili olduğunu göstermektedir.

114

Suçluluk alabildiğine artmış ve harbi takibeden devrede avrupa memleketlerinde büyük bir artış göstermiş bulunan uluslar arası suçlu çeteleri Belçikayı adeta istilâ ederek bir nevi karargahları haline getirmiş, harp sonrası bütün batı memleketlerinde olduğu gibi Belçikadada büyük ölçüde önem kesbeden harp suçluları problemi ortaya çıkmış ve daha bunlara benzeyen bir sürü sebep muvacehesinde iş durumu o zamanki teşkilat ve kadroları itibariyle Polis ve adalet mekanizmaları için kapasitelerinin çok üzerinde bir hacım iktisabetmişti.

Bu ezici ve bunaltıcı iş durumu, suçluluk akımı karşısında yeni tedbirlere baş vurmak, mevcut kuruluşların daha aktif çalışabilmelerini temin edebilmek için gerekli kanunların çıkarılmasına teşebbüs edilirken bir taraftanda yeni teşekküllerin kurulmasına gidilmek gerekiyordu.

İşte bu karışık durum karşısında devrin ihtiyaçlarını gören zamanın Adalet bakanı Vandervelde ile geçen on yıl içindeki fevkal'ade çalışmaları sonunda Kraliyet Baş Savcılığına kadar yükselmiş bulunan mümtaz hukukçu Jean Searvais Adli Polis teşkilâtının kuruluşunda en önemli rolü oynadılar. Kesif çalışmalar sonunda 7 Nisan 1919 tarihli kanun çıkarıldığı gibi 1920 yılında Savcılıklar nezdindeki Adli Polis teşkilâtı kuruldu.

İlk zamanlarda adli polis hiyerarşisinde sadece iki sınıf mevcuttu

a) Adli Polis yüksek dereceli memurları

b) Adli Polis memurları

Sonraları, bilhassa büyük merkezlerde yeni rütbe ve derecelerin ihdası bir zaruret halinde kendini göstermiş ve Adli Polis Hiyerarşisi aşağıdaki şekilde derecelenmiştir.

A) Yüksek Adli memur kadroları :
— Adli delegasyonlarda şef komiser
— Adli delegasyonlarda Baş Komiser
— Adli Delegasyonlarda Komiser
— Yüksek dereceli Adli memurlar
B) Adli Memur kadroları :
— Adli baş müfettiş (X)
— Adli müfettiş
— Adli memur.

(X) Adli baş müfettişlerin bizim teşkilâtımızdaki Adalet baş müfettişleriyle hizmet ve önem bakımından hiç bir bnezerlikleri yoktur.
Küçük rütbeli Emniyet memurlarıdır.

115

A kategorisine girenlerin tayinleri Kral, B kategorisindekilerin ise Adalet Bakanı tarafından yapılmaktadır.

Bu kategorilere girecekler bir imtihandan geçtikten sonra mesleğe alınmaktadırlar.

Belçikade Adli Polise : «Savcılıklar nezdinde Adli Polis» denilmektedir. Zira bu teşekkül doğrudan doğruya savcılıklara bağlı bulunmaktadırlar. Teşkilâtın başında bulunan şef veya baş komiser bağlı bulunduğu Kraliyet Savcısının otoritesi altında vazife görmektedir.

BELÇİKA'DA CEZA MUHAKEMELERİ USULÜ KANUNU

BİRİNCİ KİTAP

Adlî polis ve bu görevi ifa eden polis memurları hakkında

BİRİNCİ BAB

Adlî Polis Hakkında

8 — Adlî Polis, cinayetlerle cürüm ve kabahatleri araştırır, delillerini toplar ve faillerini, cezalandırmakla mükellef bulunan mahkemelere teslim eder.

9 — Adlî Polis faaliyetleri, İmparatorluk Mahkemelerinin nezareti altında, konulacak olan rütbelere uygun olarak;

Kır ve orman bekçileri,

Polis Komiserleri,

Belediye Başkanları ve Belediye Başkan Yardımcıları,

İmparatorluk Savcıları ve Yardımcıları,

Sulh Hâkimleri,

Jandarma Subayları,

Polis Genel Komiserleri,

ve Sorgu Hâkimleri,

tarafından ifa edilir.

(Polis Genel Komiserlikleri 11 Ekim 1830 tarihli Geçici Hükûmet kararı ile lağv edilmiştir.)

10 — Mülga .....

116

IKINCI BAB

Belediye Başkanları, Belediye Başkan Yardımcıları ve Polis Komiserleri

11 — Polis komiserleri ve onların bulunmadığı yerlerde Belediye Başkanları ve Belediye Başkanlarının yokluğunda Belediye Başkan yardımcıları, kabahat nev'inden olan suçları araştıracaklardır. Bunlar Orman korucuları ve kır bekçilerinin görevlerine giren hususlarda da vazifelidirler.

Onlar kabahat nevinden olan suçlarla alâkalı raporları, ihbarları ve şikâyetleri kabul ederler. Hazırlayacakları zabıt varakalarında kabahatlerin mahiyetlerini, sebeplerini, ika zaman ve mahalleriyle zanlıların aleyhlerindeki delil ve ip uçlarını kaydederler.

12 — Müteaddit bölgelere bölünmüş bulunan bucaklarda, polis komiserleri görevlerini bucağın bütün sahası üzerinde ifa edecektir.

13 — Aynı bucağın komiserlerinden biri kanunî bir sebeple görevini ifa edemeyecek bir durumda ise, komşu bölgenin komiseri hiç bir sebeple kendisinden istenilen hizmeti geciktirmiyecek ve mazereti bulunan komiserin yerini alacaktır.

14 — Sadece bir polis komiserinin bulunduğu bucaklarda, komiser kanunî olarak vazife göremez halde ise, Belediye Başkanı ve onun da bulunmayışı halinde Belediye Başkan Mauvini, komiserin vazifesini görmediği süre içinde, ona vekâlet ederler.

15 — Belediye Başkan veya Başkan Yardımcıları, Sulh Mahkemesi nezdinde Savcılık vazifesini ifa eder memura fiile ıttıla kesbedilip tahkikatata başlanıldığı gün dahil olmak üzere en geç üç gün zarfında bütün vesika ve bilgileri tevdi edeceklerdir.

UÇÜNCÜ BAB

Kır ve Orman Bekçileri

16 — Kır ve Orman Bekçileri kendi bölgelerinde ziraî ve orman mülkiyetlerine tecavüz teşkil eden cürüm ve kabahatleri araştırmakla görevlidirler. (Adlî Polis memuru gibi kabul edilenler)

Onlar cürüm ve kabahatin nev'ini, zaman ve mahallini tesbit etmek üzere toplayabildikleri delil ve ip uçlarını belirten zabıt vakaları tanzim ederler.

117

Onlar kaldırılan şeyleri nakledildikleri yere kadar takip eder ve yed'i emanete alır. Bununla beraber onlar evlere atelye ve binalara avlulara, duvarla çevrili yerlere Sulh Hâkimi, vekili, polis komiseri veya mahallin Belediye Başkanı yahut Başkan Yardımcısı olmadan giremezler.

Tanzim edilecek zabıt varakası, zabıt huzurunda yapılan kimse tarafından imzâ edilecektir.

Onlar işledikleri suçların hapis veya daha ağır bir cezayı müstelzim olması halinde, suçluyu yakalayacak ve Sulh Hâkimi veya Belediye Reisinin huzuruna çıkaracaklardır. (Suçlunun cürmeşhut halinde yakalanması veya âmmenin umumî hoşnutsuzluğu sonunda ihbar vâki olması hallerinde.)

17 — Kır ve orman bekçileri kendi idarî hiyerarşilerindeki duruma zarar gelmemek üzere adlî polis memurları gibi, İmparatorluk Savcısının nezareti altındadırlar.

18 — İdarenin, bucakların ve âmme müesseselerinin orman koruyucuları, zabıt varakalarını 15' nci maddede gösterilen mehil içerisinde, orman muhafazasına, orman müfettiş veya yardımcısına tevdi ederelr.

Bunu alan alâkalı memur sekiz gün içinde keyfiyeti İmparatorluk Savcısına bildirmek mecburiyetindedir.

19 — Orman muhafazası, Müfettiş veya Müfettiş Yardımcısı, sanıkları veya hukuken mes'ul bulunan şahısları ceza mahkemesine bildirecektir.

20 — Bucak kır bekçilerinin tuttukları zabıt varakaları ile hususi şahıslara ait orman ve kır bekçilerinin tanzim etmiş oldukları. zabıt varakaları kabahat nev'inden bir suça taallûk ediyorsa, 15' nci maddedeki mehil içinde bucak komiserin veya Belediye Başkanına (Polis komiseri yoksa) ve asliye mevadından bir cezayı müstelzim bir suça bahis konusu ise zabıt varakalarını İmparatorluk Savcısına tevdi edecektir.

DÖRDÜNCÜ BAB

İmparatorluk Savcıları ve Yardımcıları

Birinci Kısım — İmparatorluk Savcılarının Adlî polis mevzuundaki

22 — İmparatorluk Savcıları asliye ceza mahkemelerinin, hususi mahkemelerin ve ağır ceza mahkemelerinin yetkileri dahilindeki bütün suçları araştırmak ve takip etmekle vazifelidirler.

118

III) ISVIÇRE'DE ADLİ POLİS TEŞKİLATI

İsviçre adlî polis teşkilatından bahsetmeden önce, idari teşkilatı ve devlet şekli itibariyle Fransa ve Belçika'dan çok farklı bir sisteme malik olan bu memleketin özel durumu hakkında kısaca bilgi vermek yerinde olacaktır.

İsviçre 22 kantondan kurulu konfederatif bir devlettir.

29 Mayıs 1874 ana yasasının ilk maddesine göre bu 22 kanton (X) İsviçre konfederasyonunu teşkil eder.

Ana Yasanın 3. üncü maddesi Kantonların egemenliklerini tanımış bulunmaktadır. Ancak bu eğemenlik hakları federal ana yasa ile sınırlanabilmektedir. Kantonlar, Federal kudreti tevkil etmemiş oldukları hallerde bütün hakları kullanabilmektedirler.

Konfederasyon ceza hukuku sahasında kanun yapma hakkına malik bulunmaktadır. (Ana yasa Md. 64 mükerrer)

Adlî teşkilat ile usuli hükümlerle ilgili mevzuat, kantonların yetkileri içinde kalmaktadır.

Konfederasyon Savcılığının vazifeleri 28 Haziran 1889 tarihli Federal Kanunda gösterilmiş bulunmaktadır.

Baş Savcı Federal Konsey tarafından tayin edilir ve konseyin nezaretine tevdi edilir.

Baş Savcı Federal kanunların ve bilhassa Federal ceza Usulü kanununun kendisine verdiği vazifeleri ifa ile görevlidir.

Ecnebileri kontrolla görevli bulunan polis teşkilatına nezaret ettiği gibi «Adalet ve Polis Bakanlığının» sahasına giren cezai mevzularda vazifeli bulunmaktadır.

Baş Savcı hususi bir vekâlet ile, Konfederasyonu mahkemeler önündede temsil etmektedir. Lüzumu halinde Federal konsey, hususi ihtiyaç halinde başka Savcılık temsilci yerinide tayin edebilmektedir.

Baş Savcıya vekâlet edecek olanlar 23 Mart 1945 tarihli Federal Konsey kararı ile tesbit edilmiş bulunmaktadırlar.

Batı memleketlerinin hemen hepsinde olduğu gibi İsviçrededе İdari ve Adlî Polis ayrılmış ve sırf adlî vazifelerle görevli bir Adlî Polis teşkilatı Kurulmuştur.

(X) Bunlar : Zurich, Berne, Lucerne, Uri, Schwyz, Unterwald, Glaris, Zoug, Fribourg, Soleure, Bale, Schaffhouse, Appenzell, Saint - Gall, Grisons, Argovie, Thourgovie, Tessin, Vaud, Valais, Neuchatelx ve Geneve kantonlarıdır.

119

Adlî Polis memurları re'sen takibi müstelzim suçları araştırdıkları gibi yazılı ihbar ve şikayetleride kabul ederler .

Ayrıca suç delillerini tesbit ve onları muhafaza etmeklede görevlidirler.

Tahkikatları Baş Savcı idare etmektedir. Daha önce olaya el koymuş bulunan Adlî Polis memurları araştırma ve incelemelerine ait raporları en kısa zamanda Savcıya vermek mecburiyetindedirler.

Suç siyasi nitelik taşıyorsa Adlî takibat Federal Konseyin kararına bağlıdır. Bununla beraber Baş Savcı lüzumlu gördüğü bütün tedbirleri Federal konseyin kararını beklemeksizin alabilmektedir.

İsviçrede Adlî Polis hiyerarşisinin başında Baş Savcı bulunmakta olup Adli polisin idaresi kendisine tevdi edilmiş bulunmaktadır.

Adlî Polis görevi :

1) Kanton Savcıları

2) Konfederasyon ve Kanton Polisi

3) Hususi surette görevlendirilmiş bulunan diğer konfederasyon ve kanton memurları tarafından ifa edilmektedir.

Alakalı Kanun Maddeleri :

İsviçre Ceza Muhakemeleri Usulü Federal Kanunu :

ADLİ POLİS — Madde : 17 :

«1) Adli polis Baş Savcı tarafından idare edilir.

Federal «Adâlet ve Polis» bakanlığının murakabesi altındadır.

2) Adli Polis görevi,

Kanton Savcıları

Konfederasyon ve Kantonların polis memur ve hizmetlileri ile Konfederasyon ve kantonların diğer memurları tarafından yetki sınırları içinde ifa edilir.

3) Federal savcılıklara, Konfederasyonun iç ve dış emniyet hizmetlerinin yeknesak bir şekilde ifasını temin için gerekli personel verilecektir. Savcı Kantonların yetkili polis otoritleriyle, bir ahenk içinde hareket edecektir.

122

Her hadisede, Usul hükümlerinin, gaye ve imkânı nisbetinde, araştırmaları hakkında bilgi verecektir.

CEZA MUHAKEMELERİ USULÜ KANUNU

İkinci Bölüm

U S U L

I — Adlî Polisin Araştırmaları

Madde : 100

Federal kanunlara göre herkesin, amme namına takip edilen suçları ihbar yetkisi vardır.

İhbarlar şifahen veya yazılı olarak konfederasyon Savcılığına veya bir Adlî Polis memuruna hitaben yapılır. Bunun üzerine bir zabıt varakası tanzim edilir.

Madde :101

Adli Polis memurları Federal kanunlara göre re'sen takibi müstelzim suçları araştırırlar.

Eğer suç, ancak şikâyet üzerine takibi kabil neviden ise, onlar şikâyetnamenin tevdiini beklerler. Acele hallerde koruyucu tedbirler daha önceden alınabilir.

Made : 102

Adlî Polis memurları suçların izlerini bulurlar ve bu izleri muhafaza ederler. Gecikmeye tahammülü olmayan soruşturmalara girişirler.

Madde : 103

Adlî Polis faaliyetleri ve bilhassa yakalamalarla aramalar kanton polisi tarafından yapılsa bu kanun hükümlerine tabidirler.

Araştırmalarla vazifeli bulunan memur, tutuklanan maznunun müdafi ile mubaresine müsade etmemek hakkına maliktir.

Madde : 104

Baş Savcı tahkikatı idare eder.

Adlî Polis memurları araştırmaları ile ilgili raporları vakit geçirmeden, servisleri vasıtasıyla derhal kendisine verir ve talimatını alırlar.

Madde : 105

Federal konsey, siyasi suçların adli takibine karar verir. Baş Savcı Federal konseyin kararını beklemeden Adli polis memurları ile birlikte lüzumlu muhafaza tedbirlerini alır.

Madde : 106

Sorgu tahkikatını açmak için yeterli sebep mevcut değilse, Baş Savcı tahkikatı durdurur. Bu durdurmayı sanık olarak dinlenilmiş olanlarada bildirir.

121

NETİCE :

Fransa, Belçika, İsviçre Adli Polisi üzerindeki bu inceleme bize bu teşkilatın nekadar zaruri bir kuruluş olduğunu göstermektedir.

Batı memleketleri uzun zamandanberi İdari ve adli polisi kesin bir şekilde yekdiğerinden ayırmış ve böylece, müstakillen adli hizmetleri ifa edecek bir polis teşiklatı kurmak suretiyle adalet cihazını büyük bir imkân ve dolayısıyle çalışma serbestisini kavuşturmuşlardır.

Son yıllarda çıkarılan bazı kanunlarla, Bakanlığımızın görevlerinin kısıtladığı fikri hukukçular arasında yaygın bir halde göze çarpmaktadır.

Hakim tayin ve nakillerinin bakanlıktan alınıp Yüksek hakimler kuruluna verilmesini takiben, Cumhuriyet savcılarının tayin ve nakillerile alakalı yetkininde, kurulması düşünülen bir kurula verilmesi yolundaki çalışmalar, pek çok meslek müntesibi arasında. bakanlığın fonksiyonlarında büyük ölçüde bir azalmaya, gidildiği şeklinde yanlış bir fikrin ortaya çıkmasına sebep olmuş bulunmaktadır.

Kanaatımızca, hakim ve savcı nakilleriyle ilgili işlemler esasta birer

Bu personel mes'elelerinin Adalet bakanlıklarının ana fonksiyonları pesonel mes'elesi olmaktan ileri gidemezler.
içinde yeri zannedildiği kadar önemli değildir.

Adalet Bakanlıklarının batı anlamındaki görevi, memleket ihtiyaçlarının gerekli kıldığı kanun tasarılarını hazırlamak ve eski kanunlarda zamanın gerektirdiği tadillerin tesbitiyle, bu yolda çalışmalara girmekten ibarettir.

Bakanlık sosyal gelişmeleri takip ile ihtiyaçlara cevap verecek kanun tasarılarını hazırlayacak ve hüviyeti itibariyle siyasi bir şahıs olan bakan, bu tasarıların kanuniyet kesbetmelerini temin için gerekenleri yapacaktır.

Adlî Polis batı alemi için olduğu kadar memleketimiz içinde bir zaruret olarak karşımıza çıkmaktadır.

O halde yapılacak iş en kısa zamanda bu teşkilatın kurulması hususunda harekete geçmek ve gereken tasarıları hazırlamaktadır.

İnanıyorumki bu önemli teşebbüse ön ayak olacak Adalet Bakanı, adalet tarihimizde mümtaz bir yeri haklı olarak işgal edecek ve meslek müntesipleri tarafından daima şükranla anılacaktır.

122

TERCÜMELER

ALKOLİK SUÇLULARIN TİPLERİ

Çeviren : Sait REZAKİ

Giriş :

Sosyal problemler, fikirlerle eylemlerin çatışmasından meydana gelirler. Bu çatışmalar üç şekilde olur. İnsanlar yekdiğerine karşıt değerler peşinde olabilirler. Bu «Değer ihtilafı»na hem savaşın hem de barışın istenmesi misal olarak gösterilebilir. İnsanlar nizamlara riayetkar olabilirler. Buna rağmen bazan arzu edilen sonucu elde edemezler. Nizamlara riayatin mükafat temin etmediği hallerde «Sosyal Karışıklık» baş gösterir. Son olarak, insanlar nizamları ihlal ettikleri halde arzu edilen kıymetleri elde edebilirler.Hırsızlık, bunun misali olabilir. Bu şekilde, nizamlara riayetsizliğin mükafat getirdiği hallerde «Şahsiyet İnhirafları» belirir.

Toplumun nisbeten sakin olduğu zamanlarda, büyük çaptaki çatışmalar dahi ilgili guruplar farkına varmadan geçer gider. Toplum istihaleler geçirmekte olduğu devrelerde bazı çatışmalar dikkati daha çok çeker ve neticede guruplarda korku başlar. Bir sosyal problem ancak ve ancak, yeteri sayıda sosyal gurubun bu çatışmalardan rahatsız olup rahatsızlığa çare aramaya başladıkları zaman mevcuttur.

Alkolizm ve kanun konularında, fikirlerle eylemler arasındaki üç türlü çatışmaya dair birkaç misal verilebilir. Mesela, kanun uygulayıcılarının alkolik suçluları aynı zamanda hem cezalandırmak hem de tedavi etmek için kovalamalarında bir değer ihtilafı mevcuttur. Diğer bir misal de, sarhoşlara hapis cezası verilmesinin bu suçlardan yakalananların sayılarını azaltmaması halinde bir sosyal karışıklık var demektir. Son misal, hakimlerin alkolik suçları islah adına cezalandırmalarında kaidelere riayetsizlik mevcuttur.

Prof. Earl RUBİNGTON tarafından yazılan bu yazı, FEDERAL PROBATİON adlı İngilizce derginin Mart 1969 sayısında yayınlanmıştır. Yazar halen Rutgers Devlet Üniversitesi Alkolizm Çalışmaları Merkezi Sosyoloji profesörüdür.

Yukarıda sözü edilen üç türlü çatışma, alkolik suçluların hukuki bakımdan ele alınmaları işleminde yıllardan beri mevcuttur. Değişikliğin hızla yer aldığı bu devrede, fikirlerle eylemler arasındaki bu çatışmaların rahat bozucu sosyal problemlerin meydana gelmesine yol açacağı kuvvetle muhtemeldir. Halihazırda, alkolizm ve hukuk alanlarında birçok değişiklikler yer almaktadır. Meselâ, Halk Akli Sağlık Merkezlerine, alkolizmin yarattığı problemlere yöneltilen dikkat ve ihtimamın belirtisi nazarıyla bakılmaktadır. Diğer bir misal, yüksek mahkemelerin kronik alkolizmi aleni sarhoşluğun meşru savunması olarak kabul edebileceklerine dair bazı kararlarıdır. Şu halde, fikirlerle eylemler aynı paralele getirilmedikleri takdirde alkolizm ve hukukla ilgili bulunan bütün şahıslara üzüntü verecek çok ciddi bir takım problemlerin doğması mukadderdir.

Birkaç yıldan beri, alkoliklerin eylemleri ile bu eylemlere gösterilen hukuki tepkiler arasında dikkati çeken bir benzerlik müşahade edilmektedir. Yıkıcı problemlerle karşı karşıya gelen alkolik derhal harekete geçer; içmek sureti ile dertlerini unutmaya çalışır. Alkoliğin, daima değişen problemlerine sabit bir hal çaresi arzeden bu davranışı, dertlerinde azalma yerine mutlaka bir artışa sebep olur. Bu durumda sonucun tahmini daima mümkündür; müşkülerine değişik bir takım hal çareleri bulamadığı takdirde alkolik, içmeye devam edecektir.

Alkoliğin bu sabit hal çaresi ile karşı karşıya gelen ceza adaletinin temsilcileri, buna eşit basitlikte bir fikir ortaya attılar; alkoliklerin hapsedilmesi. Tabiatıyla bunun sonucu, sarhoşluk sebebi ile tutuklama oranı, sarhoşluğun halkın nazarında çoğalan görüntüsü ile mütenasiben artmıştır. Alkoliklerle her kademedeki kanun uygulayıcıları, yıllardan beri sabit ve değişmeyen bir sosyal münasebete angaje olmuşlardır. Fikir ve eylem çatışmalarından doğan kanuni reaksiyonların daima alkolik suçluların lehine sonuçlanmalarına rağmen basitliğinden dolayı, bu münasebetin değiştirilmesi için sebep görülmemiştir.

Halen, hukuk ve sağlık guruplarının değişiklik için yaptıkları müşterek baskı karşısında büyük önemi haiz sosyal problemlerin doğması mukadderdir. Alkolizm hakkındaki fikirler ve bu fikirlerle ilgili hukuki eylemler etüd konusu yapılmış ve değişikliğe hedef teşkil etmişlerdir. Yakın mazide, alkoliklerin ahlaksız, hasta ve mücrim olduklarına ilişkin basit zihniyet kanunların uygulanmasına yön vermiştir. Bu ahlaksızlığın çeşidini, hastalığın tabiatını ve mücrimliğin kapsamını tarif etmek için çok az gayret sarfedilmiştir. Halen mevcut olan baskı, fikirleri tasnif edip eylème geçmeye yöneltilmiştir. Bununla beraber alkolik

124

suçlulara uygulanan hukuki işlemlerin değiştirilmesine yöneltilen bu baskı kanun uygulaması sisteminde bir intibah yaratmadığı takdirde değer çatışması, sosyal karışıklık ve şahsiyet inhirafları azalmıyacak, aksine çoğalacaktır.

Alkolik suçluların tasnifinde makul bir fikir sistemi geliştirildikten sonra, bu fikirlerin üzerinde ne gibi eylemlere geçirileceği problemi, geçmişte olduğundan daha makul bir şekilde ve kolaylıkla çözümlenebilir. Bu yazımız, böyle bir fikir sisteminin nasıl geliştirilebileceğini ana hatları ile gösterecektir. Bu yazı evvelâ alkolik'in nasıl tarif edildiğini, saniyen, alkolizmden doğan problemlerin ele alınmasında halen mevcut usullerin iki sosyal tipi ortaya çıkardığını inceleyecektir. Üçüncü olarak, üç tip alkolik suçluyu inceleyecek ve son olarak ta, ileri sürülen fikirlerin kanun tatbikatında nasıl uygulanacakları konusunda tavsiyelerde bulunacaktır.

İÇME KÜLTÜRÜ VE İÇME İTİYADI

İçme kültürü, yani nasıl içileceğine dair fikirler mecmuu, dini veya dünyevidir. Dini içmelerde alkollü içkiler, dini semboller halindedir. Dini inanışlar, içmede kabile hayatının önemli bir dönemini kutlamayı ve kabilenin tanrıları ile hembezm olmasını sembolize etmeyi gerektirir. Bu hallerde, dini uzmanlar içme kaidelerini tayin ve içme durumlarını kontrol ederler.

Dünyevi içmelerde, içenler alkollü içkilerin vakit geçirmeye yaradığına inanırlar. Bunlar, içkinin içinde mündemiç bizatihi tesirlerine kıymet verirler ve nasıl içileceğine dair kaideleri kendileri vaz'ederler. Dünyevi içkicilerin bir tipi olan münzevi ve yalnız içmeyi seven ayyaş, alkollü içkinin kendini iyi hissettireceğine inanır, arzu edilen tesirleri meydana getirdiği nisbette içmeye kıymet verir ve içme konusunda kendi kaidelerini vaz'eder.

İçme kültürü aynı zamanda imtina etmeyi, yani içkiden nasıl kaçınılacağını da ihtiva eder. İçkiden sakınma halleri üç türlüdür. Bunlardan bir tanesinin mutlak olarak dini olmasına karşılık diğer ikisi dünyevidir. Bir çok kimseler içmeyi yasaklıyan dini gurupların üyeleridirler. Bazı guruplar muayyen zamanlarda içmekten ictinab ederler; çalıştıkları sürece içmemeyi kararlaştıranlarda olduğu gibi. Bazı şahıslar, sağlık gibi dünyevi sebeplerle içmeden imtina ederler. Son olarak, bir zamanlar şahsi sebeplerden ötürü içen alkolikler, dini nedenlerle içmeyi bırakırlar. Alkolikleri Kurtarma Ekiplerindeki bir çok ayyaşlıktan dönmeler ile Alkolikler Cemiyeti üyeleri bu son tipteki karekterdedirler.

İçkicilikte yalnızlık arama davranışları alkolik olma ihtimallerini çoğaltır. Genellikle, her alkoliğin içmek için şahsi sebepleri vardır. Ayyaşlıkta ilerledikçe içmenin gayesi, kendini iyi hissetme arzusundan acıdan kaçma hedefine yönelir. Dünyevi içmeler, guruplar halinde iken içicinin kendini iyi hissetmesini temin eder. Fakat kendilerini daha sık veya daha uzun bir zaman için iyi hissetmek istiyen ikmseler, kısa zamanda, sırf içmek uğruna guruptan ayrılırlar. İçmenin duyguların ifadesini kolaylaştırdığı anda, bilhassa diğer gurup üyelerinin içmeyi kontrol etmeye yönelmeleri halinde, guruptan ayrılmak arzusu galip gelir. Müsait şartlar altında dünyevi içkicilik, dini olanından çok daha kolaylıkla alkolizmi doğurur.

Birçok gurupları ihtiva eden Amerika Birleşik Devletleri toplumu, bir kaç içme kültürüne sahiptir. İçme kültürlerinin değişikliğine ve bölgesel farklara rağmen içme davranışları son yıllarda yeknesak hale gelmiştir .Yapılan araştırmalardan aşağıdaki müşterek sonuçlar elde edilmiştir :

1. Ergen nüfusun yüzde 60 - 70 i alkollü içkiler içmektedir. Erkeklerin dörtte üçü, kadınların yarısı içkicidir.

2. Erkekler kadınlardan daha devamlı, kadınların çoğu zamandan zamana, vesile zuhurunda içmektedirler.

3. İçkicilik, tahsil ve gelir yüksekliğine paralel olarak çoğalmaktadır.

4. Yerleşikliğin eskiliği nisbetinde içkicilik azalmaktadır.

5. Protestanlarda alkolik nisbeti Katoliklerden az olmakla beraber bu nisbet Irlandalı Katoliklerde en yüksek, Yahudilerde en düşüktür.

6. İkinci Cihan harbinden bu yana alkollü içkileri kullananlar artmıştır.

7. Bir nesil öncesine nazaran daha çok sayıda kadın içki içmektedir.

8. Medeniyetle birlikte içki içme oranı yükselmektedir.

9. Amerikalılar halen birayı tercih etmektedirler. Yüzyıl önce tercih ettikleri içki viski idi.

10. Orta derecede içkicilik hızla bir milli adet haline gelmektedir.

11. Açık içki satışı azalmış, kapalı satışlar artmıştır.

12. Ergenlerin çoğu sosyal olmak için içmektedirler.

13. Küçük bir azınlık alkolizm problemlerine düçar olmuştur. İçki içen doksan milyon kişiden birbuçuk milyonu alkoliktir.

126

Bu bulgular, Amerikan ayyaşlık davranışlarında bir yeknesaklığa işaret etmektedir. Halk, mutedil bir ayyaşlık stili geliştirmektedir. Amerikanın yeni iskan edilen bölgelerinde görülen çifte yumruklu sert ayyaşların sayısı, şimdiki lokantalarda, barlarda ve gece kulüplerinde görülenlerden çoktu. Devamlı içkicilerin bir kaç türü halâ mevcuttur. Bunların bazıları, muayyen şartlar altında alkolik olma yoluna girmişlerdir.

ALKOLİZMİN SOSYAL TARİFİ

Alkolizm, ancak bazı guruplar içindeki içme kültürü ve içme davranışları arasındaki ayrılık derecesi ve tipi ile tarif edilebilir. Bir taraftan bu guruplar arasındaki devamlı ve bariz farklılık, diğer taraftan o gurupların mensuplarının içki içme tarzları alkolizmin tarifini tayin eder. Yukarıda sözü geçen ayrılık, dikkatin o şahıs üzerinde toplanmasını, onun damgalanmasını ve sonuçta, içkiciliğinden dolayı damgalanan bu şahsa karşı yapılan muamelede değişiklik tevlid eder. İçkicilik kültürlerindeki farklılık sebebi ile küçük ve büyük ayrılıklar bazan bir araya getirilir ve alkolizm olarak adlandırılır. Bununla beraber, devamlı içkiciliği ile akli ve bedeni sağlığını, işini ve diğer şahıslarla olan münasebetlerini zarara düçar eden her hangi bir şahısa alkolik denebilir.

Alkolikler arasında çok büyük farklılaşmalar mevcut olduğu gibi içkicilik kariyerlerinde de devamlı surette değişiklik meydana gelir. Buna rağmen itiyadi alkolikleri, syptoamtik, yani gösterdikleri araz itibariyle alkolik sayılanlardan tefrik etmek mümkündür. İtiyadi alkolikler ya tam müptela yahut tiryakidirler. Tam müptelalar, uzun bir sure içmekten kaçınabilirler. İçmeye başladıları atkdirde, içecekleri miktarı ve süreyi kontrol edemezler. Bunlar genellikle had sarhoşluk veya sızma safhasına gelinceye kadar içerler. Tiryaki veya müzmin alkolikler, içtikleri miktar ve süreyi kontrol edebilirler fakat içmeden edemezler. Bu gibilerde içkiden imtina, bazı hallerde tam müptelalarda olduğu kadar ciddi olmamakla beraber istinkaf ve içine çekilme arazı husule getirir.

Simptomatik yani arazı itibariyle alkolikler, ya hakiki yahut ta tepkici, reaktiv kimselerdir. Hakiki alkolikler alkollü içkiyi ağızlarına dokundurdukları anda normal kimselerden farklı davranışlarda bulunmaya başlarlar. Bu gibi kimselerde saklı bir şahsiyet bunalımı, uzun ve maceralı bir içme devresinden huzur ve rahatlık duyar. Sağlık, gurur, kendini tanıma, meslek ve sosyal ilişkiler bu gibi kimselerde hızla tahribata uğrar. Buna rağmen içmeyi kontrol altında tutabilir ve istedikleri takdirde içkiden bir sure ictinab edebilirler. Hakiki alkolizmin aksine, reaktif alkolizm hayatın sonuna doğru yani yaş ilerledikten sonra teşek-

kül eder. Anne veya eşin ölümü yahut önemli bir işin kaybedilmesi gibi ani ve büyük değişikliklere çok içmek sureti ile reaksiyon gösterirler.

Bazı kimseler alkolikleri, içkicilik sebebi, stili ve içkinin sonunda meydana gelen sonuçlara göre sınıflandırılırlar. Fakat başlangıçta dikkatli bir şekilde incelenip teşhis edilmedikçe bu içkiciler yanlış katagorilere dahil edilebilirler. Buna ilâveten, müsamaha, itiyat ve bağlılık gibi değişik sebeplerle içmeye başlıyan alkolikler farklı bir tarzda içtikleri ve farklı sonuçlara düçar oldukları halde yıllar sonra birbirlerine çok benzerler. İçkiciliğin sebebi ve tevlid ettiği tesir arasında bir tefrik yapmak şarttır. Şahsiyet bunalımı genellikle iptiladan önce değil sonradan gelir. Diğer taraftan, symptomatik alkolikleri meydana getiren şahsiyet bunalımı, zamanla, tam müptela veya tiryaki olsun itiyadi tipindeki alkolizme müncer olabilir.

SOSYAL TİP OLARAK ALKOLİKLER

Alkolk damgasını alan bir şahıs sosyal bakımdan yeniden tarif edilmekle karşı karşıyadır. Bu şahsın, problemini halletmek için genellikle yalnız üç çaresi vardır. Birinci, içki içmekten vazgeçmektir. Alkolizmin zararlarından kurtulmak için ancak çok az sayıda alkolik içkiden vazgeçer. Alkoliklerin çoğu içmeye devam ederler ve problemlerini, iki yoldan birini seçmek suretiyle çözümlemeye çalışırlar. Bunlar, ya guruplarda çok az görünmeye başlarlar ve gizlice içmeye devam ederler yahut guruplarla ilişkilerini tamamen keserek kendileri gibi içen şahısların meclislerini ararlar.

Her iki tip alkolik devamlı ve fazla miktarda içmenin tevlit ettiği sosyal ve psikolojik problemlerle karşı karşıya gelmek zorundadırlar. Gurupta alkolizmin problemlerini müştereken çözümlemeye çalışan alkolik,diğerleri ile birleşir. Münferit alkolik, kendi problemlerini kendisi çözümlemeye çalışır. Alkolizmin problemleri hakkındaki fikir ve eylem konusunda diğerleri ile hemfikir olan alkolik, bir alkolizm kültürüne dahil olmuş olur. Bu fırsatları kaçıran veya kullanmaktan çekinen alkolik, kültüre dahil olmamış sayılır. Bununla beraber, alkolik içkiciliğin daima gelişmeye mütemayil karekterinden dolayı, sayıları bilinmemekle beraber büyük bir alkolikler kitlesi, alkolik kültürüne girmek yolundadır. Alkolikler sosyal bakımdan tasnife tabi tutabilmek için iptilalarının muhtelif safhalarında alkolizm problemleri ile nasıl uğraştıklarını bilmek lâzımdır

128

Aşağıda tablo ile onu takip eden izahat, alkoliklerin sosyal bakımdan ayrıldıkları iki tip arasındaki farkları göstermektedir. Tablo, bu tiplerin alkolizmin sosyal problemleri ile ne şekilde uğraştıkları esasına dayandırılmıştır. Tabloda görüldüğü gibi, bir alkolik kültüre dahil olan alkolikler, problemleri ile, bir kültüre dahil olmıyanlardan daha değişik şekilde uğraşmaktadırlar.

Bir Alkolik Kültüre İştirak

	ÇOK	AZ
1. İçkicilik davranışı :	Önceden tayin edilebilir, sabit ve basit.	Önceden tayin edilemez, değişik, karmakarışık.
2. Kendini alkolik olarak tanıma :	Kabul eder.	Kabul etmez.
3. Üyesi olduğu gurup sayısı :	Az, o da içkicilik üzerinedir.	Çok, Çok azı içkicilik üzerinedir.
4. İdeolojik vasıflar :	Antisosyal.	Sosyal.
5. Toplumda tanınma derecesi :	Nisbeten yüksek.	Nisbeten alçak.
6. Kriminal cezalara maruz kalma :	Nisbeten çok.	Nisbeten az.
7. İslâh edici mahkumiyetlere maruz kalma :	Nisbeten az.	Nisbeten çok.

1. **İçkicilik davranışı** — Alkolik kültüre dahil olan alkolikler içicilik davranışlarında, hiç bir kültüre dahil olmıyanlardan daha çok yeknesaklık gösterirler. İçme sebepleri, içilecek miktar, içme vesileleri, içki çeşidi, dostluk, içilen yerler ve içki aleminin sonucu bakımlarından bir kültüre dahil olan alkoliklerde aynilik mevcuttur. Kültüre iştirak etmiyenlerde bu aynilik bulunmaz.

2. **Kendini alkolik olarak tanıma** — Alkolik kültüre iştirak eden ler, kendilerinin alkolik olduklarını daha kolaylıkla kabul ederler. İştirak etmiyenler ise umumiyetle alkolik olduklarını red ederler.

3. **Üyesi olduğu grup sayısı** — Alkolik kültüre dahil olanlar nisbeten az sayıda gurubun üyeleridirler. Dahil oldukları gurupların çoğu da içme üzerine kurulmuştur. Kültüre iştirak etmiyenler, çok ve çeşitli guruplara dahildirler. Bunlardan çok azının gayesi içiciliktir.

4. **İdeolojik vasıflar** — Alkolik kültüre iştirak edenler, içmeyi savunurlar. Genellikle müşterek antisosyal zihniyetlere sahiptirler. Bunun

aksine, kültüre dahil olmıyanların içkiciliğin iyiliği konusunda hiç bir iddiaları yoktur. Bunlar, genellikle toplumsal zihniyetler taşırlar.

5. **Toplumda tanınma derecesi** — Çok içmek, alkolik kültüre dahil olanların diğer kimselerin dikkatlerini çekmelerine sebep olur. Daha çok içmeye destek sağlamak arzusu ve görüşe aldırmazlık, bu kimselerin görüntüsünü daha bariz hale getirir. Kültüre dahil olmıyanlar, umumi yerlerde sarhoş olarak daha az görünürler. Bunun sebebi, içmek için çok az sosyal desteğe sahip olmaları ve görünüşlerine daha çok önem vermeleridir.

6. **Kriminal cezalara maruz kalma** — Alkolik kültüre dahil olanlar, işledikleri suçlardan dolayı, kültüre iştirak etmiyenlerden çok daha fazla nisbette yakalanma ihtimaline sahiptirler. Her iki katagoride işlenen hakiki suçlara itibar edilmeksizin, tevkif nisbeti, kültüre dahil olanlarda olmıyanlarınkinden fazladır

7. **Islah edici mahkûmiyetlere maruz kalma** — Alkolik kültüre dahil olanlar alkolizmi bir hastalık olarak görmezler. Tedavi yolları çok kısırdır. Bu tedavi çoğu zaman sadece «kuraklık» a yani içki içmemeye inhisar eder. Kültüre dahil olmıyanlar, alkolizmi bir hastalık olarak görürler ve alkolizmin bilinen muhtelif tedavi tarzlarını üzerlerinde denerler.

ALKOLİK SUÇLULARIN TİPLERİ

Yukarıda verilen izhat, alkoliklerin sosyal bakımdan tiplere ayrılmalarında yol gösterici olmuştur. Akla ilk gelen iki soru şudur : (1) Alkolizmin suçla ilişkisi nedir? (2) Yukarıdaki izahat, sözü geçen ilişkiyi açıklamak için nasıl kullanılabilir? Bu yazı, şimdi de bu konuları incelemeye yönelecektir. Evvelâ, alkolizm ve suç hakkında yapılan bir etüdün bulguları verilecektir. Saniyen, üç tip alkolik suçluyu inceleyecektir. Üçüncü olarak, bu suçluarı yukarıda incelenen sosyal tipoloji altında tetkik edecektir. Son olarak ta, bu tipolojinin alkolik suçluların ıslahında nasıl kullanılabileceğine dair tavsiyelerde bulunulacaktır.

Alkolizm ve suçluluk üzerinde yakın zamanda yapılan bir etüd aşağıdaki bulguları vermiştir.

1 Tevkif edilenler arasında alkolikler ve çok içenler orta derecede içenlerden fazla oldukları gibi, bunlar ferden daha sık tutuklanmaktadırlar. Bütün ülkede polis, zamanın yüzde yetmişbeşini fazla miktarda alkol alanlarla uğraşmakla geçirmektedir. Genel olarak bu gibi şahısların itham edildikleri suç, sadece aleni sarhoşluktur. Sarhoşluktan dolayı

13

tevkif edilenlerin önemli bir kısmı, aynı suç sebebi ile aynı yıl içinde tevkif edilmiş kimselerdir.

2. Alkolikler, cürümlerden ziyade en çok kabahat nev'indeki suçlardan dolayı tevkif edilmektedirler.

3. Cezaevi sakinlerinden, bir cürümden dolayı mahkûm olanların yüzde 24 ile 40 ının bir zamanlar aşırı derecede içki içtikleri, yüzde 8 ile 24 ünün ise suç şüphesi ile yakalandıklarında sarhoş oldukları anlaşılmıştır. Hükümlülerin yüzde 80 ile 90 ı, mahkûmiyetlerine alkolü sebep göstermişlerdir.

4. Alkolikler ve sarhoşlar, mal aleyhine işlenen suçlardan ziyade, genellikle şahısara karşı işlenen suçlardan dolayı takibata maruz kalırlar. Bunlar, bir suç cemiyeti üyelerinden çok, ferdi suçlular olarak hareket ederler. İşledikleri suçlar ekseriyetle, planlanmış olmayıp fevridir.

5. Alkolik kadınların suçları, alkolik olmıyan diğer kadınların işledikleri suçlardan sadece kanuna aykırı cinsi davranışların daha fazla oluşu ile tefrik edilmektedir. Kadınlar arasında alkolik olmıyan fakat içen bir tip ile suç arasındaki ilişkiyi inceleyen bir etüt yapılmamıştır.

6. Hükümlü ve tutuklu alkoliklerin alkolik olmıyan diğer mahpuslardan daha yaşlı oldukları görülmüştür.

7. Sarhoşluktan dolayı sık sık tutuklananların yüzde 30 ile 40 ının diğer sabıkaları olduğu anlaşılmıştır.

Herhangi bir olayı suç olarak nitelendirebilmek için dört unsurun mevcudiyeti lâzımdır. Suç ancak ve ancak, bir hükûmetin, resmen görevlendirilmiş memurları vasıtası ile, kesinlik ve sarahatle yasaklanmış bir eylemi işliyen herhangi bir şahıs hakkında meşru kuvvet kullandığı takdirde mevcuttur. Şu halde; resmen tayin edilmişlik, sarahat ve kesinlik, yeknasaklık ve ceza müeyyidesi altına alınmış olmak yani yasaklanmış olmak halleri bulunmadığı takdirde suç yoktur. Kanun, üç geniş suç sınıfı tasrih etmiştir; şahıslar aleyhine suçlar, mal aleyhine suçlar ve amme intizamı aleyhine suçlar. Şu halde yazımız şimdi, şahıslar aleyhine suç işleyen alkolik suçlular, mal aleyhine suç işliyen alkolik suçlular ve amme intizamı aleyhine suç işliyen alkolik suçluları incelemeye yönelecektir.

1. **Şahıslar aleyhine suç işliyen alkolik suçlular** — Sarhoşluk ve müessir fiil suçlusu kırk kişi, başka suçlardan sabıkalı 360 kişi ile mukayese edilmiş ve 34 mukayeseden 24 ünde sarhoşluk ve müessir fiil gurubu bariz şekilde diğerinden ayrılmıştır. Sarhoş müessir fiilcilerin ge-

nellikle babanın sert bir tutumla yönettiği pederşahi ailelerden geldikleri görülmüştür. Bu adamlar, aileleri ile birçok çatışmalara girmiş, buna rağmen aileleri ile yakın teması idame ettirmiş ve çoğu 21 yaşına kadar evlerinden ayrılmamış kimselerdir. Okula gittikleri süre zarfında disiplin konusuna giren problemlere maruz kalmışlar ise de çok azı okula devamsız veya evden kaçan kimselerdir. Bunların çok azı gecekondu bölgesinde yetişmiş, sokak meşgalelerinde bulunmuş 18 yaşından önce polisle temas etmiş, çocuk suçlusu olarak hüküm giymiş ve suç cemiyetlerine yahut guruplarına dahil olmuştur. Hepsi de çalışma yönünde müsbet intibalara sahip, çoğu evli ve sıkı aile bağlarını haizdirler. Hiç biri uyuşturucu maddelerin müptelâsı değildir. Fakat hepsi de kumarbaz ve problem teşkil eden ayyaşlardır.

Bu adamların hepsi devamlı olarak cemiyette itilip kakılmaktan hoşlanmıyan, cismani cesaretten dem vuran ve ihtilafları haletmek yahut hayatlarını devam ettirmek için şiddet taraflısı ve istimalcisidirler. Bu kırk suçlu, sıkı temasın sert kontrolle müterafik olarak aile içinde bunalımı deşarj etmeye fırsat bulamamak çaresizliği ile karşı karşıya idiler. Bunlar için, evde içe atılan şiddet duyguları evin dışında deşarj ortamı arıyordu. Fakat bu deşarj arzusu, başarılı bir cemiyete uyma politikası, disiplin öğütleri ve dini terbiye sebepleri ile kısmen erişilebilmişti. Böylece, kuvvetli dahili kontroller sonucu olarak patlayıcı şiddet hareketlerine konan yasağı, alkolün kullanılması zayıflatmış oldu. Bu suretle bu genç adamlar, ailelerinin sert tutumuna aşırı reaksiyon göstermiş oldular. Bu kırk suçlu sıkı bir aile terbiyesinin icabı, ancak alkol aldıkları zaman onun verdiği cesaretle yasaklara karşı gelebilirler. Sarhoşluk ve şahıslara karşı şiddet hareketleri, mal aleyhine ika edilen suçlardakinin aksine, devamlı surette başkı altında tutulan bunalımdan ve ailenin «başarılı» bir terbiye uygulaması sonucunda yarattığı yasaklardan kurtulma arzusunun tezahürleridir.

Bu etüd, aşağı sınıfların sorhoşluk, kavga, fuhuş ve kumarbazlık olan tipik davranışlarını akla getirmektedir. Buna rağmen etüd konusu edilen bu adamlar, cemiyetin saygı değer ailelerine mensupturlar. Saygı değer ailelere mensup oluşları; sıkı aile bağlarına sahip oluşları, evlilikleri ve işlerine duydukları bağlılıkla sabittir. Şu halde, cemiyet nizamına intibak ettirme kaygusu ile verilen sıkı terbiye, bazı hallerde bir bedel ödemektedir. Bu bedelin bir kısmı, ruhun derinliklerinde gizlenmiş bunalımın içki ile giderilmesine çalışmak eylemidir.

2. **Mal aleyhine suç işliyen alkolik suçlular** — California cezaevinde, 1959 yılında yapılan bir araştırma(675 alkolik içkiciyi 1852 al-

132

kolik olmıyan içkici ile mukayese etmiştir. Hükümlüler aşağıdaki soruya «evet» cevabını verdikleri takdirde alkolik sayılıyorlardı. Soru, «alkolik içkiler kullanmazlar hayatınızda herhangi bir şekilde problem teşkil etmişmidir?» Bu soruya verilen cevap, «hayır» olduğu takdirde, sorguya çekilen şahıs müzmin olmıyan içkici sayılmakta idi. Bu mukayesenin sonuçları, dikkata değer farkları meydana çıkarmıştır.

Alkoliklerin, yani müzmin ayyaşlar gurubunun mahkumiyetlerine esas olan suçları, çoğunlukla sahtecilik ve dolandırıcılık idi. Hakikaten, bu suçların nisbeti müzmin ayyaşlar gurubunda dikkati çekecek kadar yüksekti. Buna ilâveten, müzmin ayyaşlarla müzmin olmıyan içkiciler arasındaki fark, nisbeten az işlenen iki suç nev'inde de kendini göstermiştir. Araştırmanın yapıldığı bu cezaevinde otomobil hırsızlığından hükümlülere çok az rastlanmakta idi. Buna rağmen müzmin ayyaşlar bu suçu müzmin olmıyanlardan çok daha fazla ika etmişlerdir. Bu cezaevinde, hırsızlık genellikle gençlerin işledikleri suç olmasına karşılık, sahtecilik ve dolandırıcılık daha yaşlı olanlar tarafından işlenmiş suçlardır. Cinsiyet ve adam öldürme suçlarının da nisbeten yaşlı olanlar arasında daha yaygın olduğu görülmüştür.

Bu bulgular teemmülü davet eder. Bütün suçlular, çocuklarından veya gençliklerinde, cemiyete intibak ettirilmede yani sosyal terbiyenin aşılanmasında, ağır, mülayim veya gevşek derecedeki baskılara maruz kalmaları nisbetinde sınıflandırılabilirler. Buna ilaveten, içtimai hayatın bunalımlarına karşı koyma babında şahsi dağarcıklarında bulunan hünerlerin sayısı ve çeşidi ile de tasnif edilebilirler. Dağarcığındaki hünerler bakımından zengin olan suçlular, yaşlandıkça ve ayyaşlığın onlar için daha güç çözümlenen bir problem haline gelmesi ile hırsızlıktan sahteciliğe yönelmektedirler. Bu hal, alkoliklerin umumiyetle başarısız olan suçluluk kariyelerinde başarılı bir intibak sayılır. Her halde bu suçlular, suçu ika etmeden önce bir iki kadeh içki almış olmaları kuvvetle muhtemeldir. Küçük dozlarda alkol icrayı kolaylaştırır ve geliştirir

Yukarıda sözü geçenlerin aksine, dağarcığında daha az hüneri olan suçlular, küçüklüklerinde maruz kaldıkları baskının, hayatla mücadeleyi başarılı kılacak hünerlerle alt edilmiyecek kadar kuvvetli olduğu intibaını veren başka türlü değişiklikler gösterirler. Bu değişiklik, içkinin arttırılması ve daha şiddetli kiriminal faaliyetler halinde tezahür eder.

3.**Amme intizamı aleyhine suç işliyen alkolik suçlular** — 1958 yılında 187 kronik sarhoş suçlu üzerinde bir etüd yapılmıştır. Bunlar, genellikle amme intizamı aleyhine işlenen suçlarda ihtisaslaşmışlardır. Aynı zamanda kronok sarhoş olan alkoliklerin sayısı azdır. Buna rağmen, çok

133

bariz ve dikkati çeken görünüşleri sebebi ile sayılarının gerektirdiğinin çok üstünde bir önemi ve tesiri haizdirler. Genellikle bunlar, halkın nazarında serseri ve mahcur alkolik tipini canlandırırlar. Bu etüdün önemli oluşunun bir sebebi de budur .

Diğer bulguların yanında bu etüd, amme intizamı aleyhine işlenen suçlarda ihtisaslaşmanın, incelenen suçluların üçte biri için varit olduğunu göstermiştir. Şahısların 58 inin (incelenenlerin % 31 i) sicilli münhasıran amme intizamı aleyhine işlenen suçlardan dolayı tevkiflerle doludur. Bu şahıslara sükünu bozmak suçlarında ihtisaslaşmış nazarı ile bakılabilir. Geri kalanlardan 59 kişinin (incelenenlerin % 32 si) amme intizamı aleyhine işlenen suçlara ilaveten serserilik umumun huzurunu bozmak, sarhoş vasıta kullanmak, kumar oynamak, alkollü içkiler kanununa muhalefet ve aile aleyhine işlenen suçlardan dolayı tutuklanmışlardır. Son olarak, 69 kişinin (incelenenlerin %37 si) amme intizamı aleyhine işlenen suçlardan dolayı tevkiflerle dolu uzun sicillerine ilaveten daha ciddi cürümlerden dolayı mahkumiyetleri görülmüştür. Bu mahkumiyetler, adam öldürme, ırza geçme, gasp, hırsızlık, sahtecilik, kalpazanlık, irtikap ve uyuşturucu madde kaçakçılığı gibi suçlardan ötürüdür.

Etüdü yapanlar, yukarıda sözü geçen son katagoride kronik alkolik suçluların durumlarını «cifte basarısızlık» olarak görürler. Bütün suçlularda, sarhoşluk sebebiyle tutuklanma nisbetlerinin yaşın ilerlemesi ile arttığı görülmüştür. Karışık suç eylemli suçlularda, bilhassa cürümlerden olmak üzere diğer suçlardan dolayı tutuklamaların yaşla tersine orantılı olduğu müşahede edilmiştir. Böylece, şahıslar yaşlandıkça başka suçların yerine sarhoşluktan dolayı tutuklanmaktadırlar. Aynı şahıslar gençliklerinde ciddi cürümlerden dolayı tutuklanmışlardır. Bu da «çifte başarısızlık» fikrini teyid eder. Kronik alkolik suçlular, alkolü genel içtimai başarısızlığa intibak için kullanırlar. Bunlar, meşru hayat sürmek suretiyle başarıya ulaşacak potensiyale sahip olmadıkları gibi başarılı bir cürüm mesleğine sahip olmaktaki gayretleri de boşa gitmiştir. İki yönden başarısızlığa uğramakla, alkolün tesellisine daha sık başvurmaya başlamışlardır. Suç işleme yollarındaki bu değişiklik, bu şahısların alkollü içkilere olan iptilalarının artmasına paralel olarak suçluluk kariyerlerinde dveamlı bir düşüşü işaretler.

Alkolikleri tiplere ayırmak için kullanılan katagoriler, suçluları da tiplere ayırmak için kullanılabilir. Rol, şahsi görüntü, gurup üyeliği, ideoloji, dikkati çekme, sosyal destek ve sosyal kontrol uzuvlarına maruziyet, alkoliklerde olduğu gibi, kriminal kültürlere iştirak nisbetinde deği-

134

şir. Rol, polisin deyimiyle, suç işleme stili manasına gelir. Şahsi görüntü, şahsın kendisini mücrim olarak görüp görmemesini ifade eder. Gurup üyeliği, diğer mücrimlerle kaynaşmanın olup olmadığını işaretler. İdeoloji, mücrimin sosyal veya antisosyal zihniyette olduğunu ifade eder. Dikkati çekme ve sosyal dayanak tabirleri, rol'ün farkında olanların sayısı ile bunların bu rol'ü destekleyip desteklemediklerine işaret der. Sosyal kontrol uzuvlarına maruziyet, ferdin maruz kalmış olabileceği cezaların sayısını ve çeşitlerini ifade eder.

Basit bir örnekle, bir kriminal guruba dahil olan yankesicilerle herhangi bir kriminal guruba dahil olmıyan ihtilas suçluları mukayese edilebilir. Yankesiciler, yüksek hüner istiyen bu rolü bir gurubun mensupları olarak icra ederler. İhtilas suçluları da yüksek hüner istiyen bir rolü icra ederler, fakat yalnız olarak. Yankesicilerin kendilerini mücrim olarak görmelerine karşılık muhtelisler, kendilerini kanuna saygılı vatandaşlar olarak tarif ederler. Yankesiciler, çoğu mücrimleriden teşekkül eden birkaç guruba dahildirler. Muhtelisler daha çok sayıda guruba mensupturlar ki bu gurupların hiç biri kriminal değildir. Yankesiciler, bilhassa kanun uygulayıcı unsurları nezdinde bariz görüntüyü haiz oldukları ve çok az sosyal destek gördükleri halde muhtelisler saklı olup kuvvetli sosyal desteklere sahiptirler. Son olarak, yankesicilerin profesyönel olmakla ağır ve muntazam kriminal cezalara maruz kalmalarına rağmen ihtilas suçluları amatör olarak az ve gayrımuntazam cezalara çarptırılırlar.

Alkol kullanma genellikle gençlik devresinde başlar. Sık sık ve fazla miktarda alkol kullanma ergenliğin ilk yıllarında başlar. Bir şahıs, sık sık ve çok miktarda alkol kullanmaya harici vesilelerle dahili sebeplerden dolayı yahut ikisinin karışımı nedeniyle başlıyabilir. Hayat tarzındaki değişiklik, içkiciliğin yöntimini değiştirir. Diğer taraftan, içkicilik kariyerindeki değişiklik hayat tarzının değişmesine sebep olur. Bunun gibi, fertler başlangıçta meşru hayat tarzına intibak etmiş görünürlersede bilahare mücrim olma yollarına el atarlar. Bu kimseler, herhangi bir profesyönel mücrim gibi nisbeten erken başlarlar ve hayatlarının sonuna kadar öyle kalırlar. Şu halde, meşru, alkolik ve kriminal kariyerler kendilerine has ihtimal ve tesadüfleri ile kritik safhaları ihtiva ederler.

Bu inceleme göz önünde bulundurulmak suretiyle, üç tip alkolik suçluyu, yukarıda sözü geçen alkolik ve mücrimlerin sosyal tipolojisine şimdi uydurmak mümkündür. Genç mütecaviz sarhoş suçlular, uzun po-

135

lis sicillerine rağmen, kendi görüşleri bakımından ne mücrim ne de alkoliktirler. İçkicilik davranışları, alkoliklerin nazarında onları istenmiyen şahıslar mesabesine getirmekle beraber şahsi telakkileri ve ideolojileri onları kriminal kültürden uzak tutar. Bununla beraber, çok içmeye devam ettikleri takdirde alkolik olmaları mukadderdir. Daha sonra hepsi değilse bile bir kısmı alkolik kültüre dahil olacaklardır.

California cezaevinde inceleme konusu edilen müzmin içkicilerin kriminal kültüre değişik derecelerde iştirak ettikleri görülmüştür. Fakat çok azı aynı zamanda alkolik kültüre dahil olmuştur. Bunlara, kendilerini mücrim olarak görüp görmedikleri sorulduğunda çoğunun cevabı müsbet olacaktır. Cezaevi dışında olan bir muhit içinde sorulduğunda, çoğu içkici olduklarını inkar edeceklerdir. Müteakip yıllarda bir mücrim olarak başarıya ulaşamadıkları takdirde şiddet ve dozunu arttıran alkol içkiciliği sonucunda, mücrimlikten alkolizme yönelecekleri muhakkaktır. Bu nokta çoğu alkolik kültürü arıyacak ve ona dahil olacaklardır.

Son olarak, inceleme konusu edilen kronik alkolik suçlular, ne meşru hayat adamları nede mücrimdirler. Bir kısmının inkarlarına rağmen bunların hepsi de bu yazımızda daha önce tarifi yapılan alkoliklerin sınıfına dahildir. Bunları çoğu. alkolik kültürle sıkı bir bağlılık halindedir. Önceden söz konusu edilen iki suçlu tipi mensuplarından yaşça daha ileride olmak alkolik kültüre iştirakleri tamdır.

SOSYAL TİPOLOJİ VE KANUN UYGULAMASI

Halen, alkolizm ve hukuk alanlarında bazı ciddi değişiklikler oluşum halindedir. Son zamanlara kadar, kanun tatbikatçıları ile alkolik suçlular arasında muvakkat bir çözüm çaresi uygulanmakta idi. Bu usülde, hiç kimsenin uygulanan çözüm çaresini benimsemesi beklenmemekle beraber durum bütün ilgililerce kabul edilmiştir. Şimdi bu durum hızla değişmektedir. İlk değişiklik, ceza adaleti sistemine giren alkoliğin tariflerindedir. Halen bu şahıs hata olarak tarif edilirse, kanun tatbikatçılarının onu bu gözle görmeleri ve ona uygulayacakları muameleyi de bu görüşe uydurmaları lazım gelmektedir.

Bu yazıda ileri sürülen fikirler, hem alkoliklerin hem de bunlarla ilgili kanun tatbikatçılarının önümüzdeki zor istihale devresini kolaylıkla geçiştirmelerine yarıyabilir. Sosyal tipoloji, alkolik suçlular hakkındaki fikirleri geliştirmek için kullanılabilir. Alkolik suçlulara sözü geçen fikirlere göre işlem yapıldıktan sonra doğacak tepkiye dikkat edilmelidir. Sosyal tipoloji, basit ve kolaylıkla anlaşılmn, alınacak tedbirleri tavsiye etme ve araştırma metodu olarak uygulanabilme vasıflarını haizdir.

136

Alkolik suçluların, ceza adaleti makanizmasına girmelerinden itibaren kısa bir mülakattan sonra tipolojiye uydurulabilmeleri kolayca mümkündür. Tipolojiye dahil edilip tipleri tesbit edildikten sonra, tipe göre istifade edilebilecek muamele ve ıslah usulü tayin edilebilir. Son adım, tayin edilen muamele ve islah usulünün bunlar kzerinde uygulanması ve bu uygulanmadan ne suretle ve nekadar yararlandıklarının tesbitidir.

Bu tipolojinin faydası, ıslah sisteminin her hangi bir safhasında gösterilen şekillerde uygulanabilmesinin mümkü noluşudur.

Bu incelemelerden istidlal edilen islaha ilişkin sonuçlar, alkolik kültüre dahil olmıyan suçluların gözetim, sosyal tarihçe, psişiyatri ve alkolizm tedavisi gibi iki kişinin iştiraki ile uygulanan ıslah usullerine cevap vermektedirler. Diğer taraftan alkolik kültüre dahil olanlar, gurup tedavisi uygulayan usullerden daha çok yararlanmaktadırlar. Şuna işaret etmek lazımdır ki, bu hususlar sadece nazariyeden istidlal edilen bulgulardır. Bunlar üzerinde daha derin araştırmalara girişilmediği takdirde sadece istidlal edilmiş bulgular olarak kalacaklardır.

Kriminal adalet sisteminin, bilhassa islah sahasındaki faaliyetlerine rehber olabilecek sistematik bir bulgular serisine ihtiyacı vardır. Alkolik suçlular tarifinin değişmesi ve rehabilitasyon ihtiyacı, bu bulguların elde edil.esi iüin gittikçe birer baskı unsuru teşkil etmektedirler. Bu baskıya bir cevap teşkil eden bu yazı, bazı bulguları vermiş bulunmaktadır .

137

K R O N İ K

HUKUK YAYINLARI

Yazan : Avni ÖZENÇ

ISBAT YÜKÜ.

Yazarı : Dr. Bilge UMAR, Fakülteler Matbaası, 1968 İstanbul, 257 Sayfa, Fiyatı 20 Lira.

Eser; İsbat yükü konusunun, özellikle tatbikatçılar için taşıdığı büyük önemden bahsetmektedir. Amaç, isbat yükü konusundaki genel prensibin tetkikinden ibarettir. Münferit meselelere de bir hayli yer verilmiştir.

Içindekiler :

Birinci Bölüm : İsbat ve İsbat Yükü Kavramları.

Ikinci Bölüm : Normların Tasnifine Göre Paylaştırma Esası. (Norm Teorisi)

Uçüncü Bölüm : Unsurları Belli Vakıalardan İbaret Olarak Kesinlikle Tayin Edilmiş Bulunmayan Normların Veya Unsur Vakalarının Gerçekleştiği Emarelerle Anlaşılabilen Normların Uygulanacağı Hallerde Ortaya Çıkan Özel Durum.

Dördüncü Bblüm : Kavramlar ve Genel Mes'eleler.

Beşinci Bölüm : Yedek Hükümlerin ve Tefsir Kaidelerinin İsbat Yükü İle İlgisi.

Altıncı Bölüm , İkrar Kavramı, İkrarın Mahiyeti ve Çeşitlerine Nazaran İkrarın Muhtevası.

Yedinci Bölüm : Menfi Vakıalar İçin İsbat Yükü.

Sekizinci Bölüm : Kusurun Veya Kusursuzluğun İsbatı Yükü.

*
**

138

ANKARA ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ DERGİSİ.

Cilt XXVI, Sayı 3 - 4, Sevinç Matbaası, 1969 Ankara, 387 Sayfa, Fiatı 41 Lira.

İçindekiler :

Prof. Dr. Mahmut KOLOĞLU : Profesör Yusuf Kemâl Tengirşek.

Prof. Dr. Uğur ALACAKAPTAN : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1969 - 1970 öğretim yılını açış konuşması.

Prof. Dr. Erol CANSEL : Sosyal Devlet ve Aile.

Kamu Hukuku :

Prof. Dr. Bülent Nuri ESEN : Le Röle Des Ecoles De Droit Dans Les Pays En Voie De Déve Loppement.

Prof. Dr. Bülent Nuri ESEN : Vers Une «Polarisation Universelle Des Droits De L'homme» Dans Un Monde Nouveau (Un Rèsume.)

Doç. Dr. Ahmet MUMCU : Eski Eserler Hukuku ve Türkiye.

As. Dr. Hikmet Sami Türk : Türk Seçim Sisteminde Oy Hakkı.

As. Dr. Hikmet Sami Türk : Türk Hukukuna Göre Hava Kirlenmesi.

As. Adil ÖZKOL : Almanya'da Yürütme Organının Düzenleme Yetkisi.

As. Uğur MUMCU :Türkiye'nin Yapısal Özellikleri ve Anayasal Düzeni.

David DEENER : Modern Anayasal Sistemlerde Yargı Denetimi (Çeviren) : Doç. Dr. Tuncer KARAMUSTAFAOĞLU.

Özel Hukuk :

Prof. Dr. Necip BİLGE : Medenî Yargılama Hukukunda Şekle Bağlı Olmayan (Zımnî) İrade Açıklamaları.

Prof. Dr. Şakir BERKİ : Türk Medenî Kanun'unda Mahfuz Hisse Çeşitleri ve Rolü.

Doç. Dr. Erdoğan GÖĞER : Devletler Hususi Hukuku Yönünden İkâmetgâh.

As. Aydın ZEVKLİLER : Toprak Reformunun Medenî Kanunu İlgilendiren Yönleri.

Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi :

Dr. Manfred REHBİNDER : Menfaatler Takdirinin Prensipleri (Çeviren : Prof. Dr. Turgut KALPSÜZ).

İktisat ve Maliye :

139

Doç.Dr. Muallâ ÖNCEL : Ekonomik İstikrarı Teminde Para ve Maliye Politikalarının Rolü.

Nicholas BRUNNER : Çin Ekonomisi (Çev : As. Dr. Ahmet Y. GÖKDERE)-

Hukuk Öğretimi :

Prof. Dr. Tuğrul ANSAY : Test Usulü Sınavlarla İlgili Bir Deneme.

Yayınlar Arasında :

Prof. Dr. Bülent Nuri ESEN : Türk Anayasa Hukukunda Bir Olay.

Prof. Dr. Bülent Nuri ESEN : Devlet Adamlarına Öğütler.

Prof. Dr. Tuğrul ANSAY : Türk Hukuku Hakkında İngilizce, Almanca ve Fransızca Kitaplar Bibliyoğrafyası.

***

ORMAN KANUNU Gerekçeli — Açıklamalı ve İlgili Mevzuat.

Yazarları : Mustafa R. KAYGANACIOĞLU, Nihat RENDA ve Galip ONURSAN, Balkanoğlu Matbaacılık Ltd. Şti. 1969 Ankara, 620 Sayfa, Fiyatı 45 Lira. :

Eserin Önsözünü Sayın Yargıtay Birinci Başkanı, Ferruh Adalı yazmıştır. Müelliflere; ince ve zahmetli çalışmalariyle meydana getirdikleri «Orman Kanunu ve İlgili Mevzuat» adlı eserlerinden dolayı, şükranlarını, saygılarını sunmaktadır.

Bahsi geçen Orman Kanunu; 1956 yılından bugüne kadar 14 yıl gibi uzun bir uygulama safhası geçirmiştir. Aradan geçen bu kadar zaman zarfında, Yargıtay'ın birçok konulardaki görüş ve içtihatlarının değişmesi, en önemlisi uygulamanın umumiyetle cezaî yönden oluşu eserde eleştirilmiştir. Bu kanundan doğan hukukî uyuşmazlıklara eserde, hemen hemen değinilmemiş veya pek az yer verilmiş olması hususları, genellikle hukuk dâvalarına da, ceza uygulaması yanında ışık tutacak Yargıtay görüş ve kararlarını aynı derecede aksettirmeye sevketmiş bulunmaktadır.

Günün en önemli sorunu haline gelmiş bulunan ve çeşitli sosyal ve ekonomik nedenlerle günden güne çoğalan orman suçları, son beş yıda 470.000 gibi çok büyük rakama ulaşmıştır. Bu miktara birde Orman Kanununun uygulamasından doğan hukuk dâvaları da ilâve edilirse o takdirde ceza ve hukuk alanındaki uygulama birliğinin sağlanabilmesinin önemi kendiliğinden meydana çıkar.

14

Eser : üç bölümde anlatılmıştır.

Birinci Bölüm : Orman Kanunu.

İkinci Bölüm : Orman Dâvaları (Ceza — Hukuk) ile İlgili Usule ve Harca İlişkin Kararlar.

Üçüncü Bölüm : Orman İle İlgili Kanun, Tüzük, Talimatname, Kararname, Tamimler ve Danıştay ve Yargıtay Kararları.

*
**

MADEN KANUNU, Ek ve Tadilleri İle. (Dördüncü Baskı)

Yazarı : Nizamettin EKEMEN, Yeni Cezaevi Matbaası, 1969 Ankara, 170 Sayfa, Fiyatı 20 Lira.

Eser; aşağıdaki şekilde sıralanmıştır.

6309 Sayılı Maden Kanunu, 6662 Sayılı Kanun, 6688 Sayılı Kanun, 7125 Sayılı Kanun, 7199 Sayılı Kanun, 7426 Sayılı Kanun ve 271 Sayılı Kanun.

Maden Sicili Tüzüğü.

Maden Kanunu Şumulüne Alınabilecek Taş Ocakları Yönetmeliği.

Maden Arama Hakkı Talebi Yönetmeliği.

Harç Teminatı Talimatnamesi.

Kur'a Talimatnamesi.

Keşif ve Tahkikat Yönetmeliği.

Maden İşletme Hakkı Talebi Yönetmeliği.

Arza Tatbik Yönetmeliği.

Bulunmuş Madenlere Talip Aranması Talimatnamesi.

Aylık ve Yıllık Cetveller Talimatnamesi.

Terk Talimatnamesi.

Devlet Hakkı Tahakkuku Talimatnamesi.

Muvakkat İşgal ve İstimlâk Talimatnamesi.

Fenni Nezaret Yönetmeliği.

271 S. Kanunun Ek 1 inci Maddelerinin Tatbiki Suretini Gösterir Yönetmelik.

Yolluk Avansı Yönetmeliği.

*
**

141

GAYRİMENKUL DÂVALARI VE ÇÖZÜM YOLLARI.

Yazarı : Necati HAKSUN, Özdemir Basımevi, 1970 İstanbul, 192 Sayfa, Fiyatı 20 Lira.

Kitapta; uygulamada en çok rastlanan dâva çeşitlerine, ayrıca her bölümün altına konu ile ilgili en son ve seçilmiş içtihatlara yer verilmiştir.

Konular, bütün ayrıntıları ile ele alınmış ve bunların açıklanmasında Yargısal ve bilimsel görüşler dikkâte alınmak suretiyle çözüm yolları gösterilmiştir.

Müesseseler incelenirken, esasa önem verilmiş ve sade bir dille mümkün olduğu kadar açık bir şekilde ortaya konulmuştur.

Kitap; on bölümde incelenmiştir.

*
**

DANIŞTAY KARARLAR DERGİSİ.

Yıl 32, Sayı 123 — 126, Yarı Açık Cezaevi Matbaası, 1969 Ankara, 540 Sayfa, Fiyatı 16 Lira.

Danıştay'ca üç ayda bir yayınlanır.

İçindekiler :

Danışma ve İdare Kararları :

Üçüncü Daire Kararları.

Üçüncü Daire ve Genel Kurul Kararları.

Yargı Kararları :

İçtihadı Birleştirme Kararları.

Dâva Daireleri Kurulu Kararları.

Dördüncü Daire Kararları.

Beşinci Daire Kararları.

Altıncı Daire Kararları.

Yedinci Daire Kararları.

Sekizinci Daire Kararları.

Dokuzuncu Daire Kararları.

Onuncu Daire Kararları.

Onbirinci Daire Kararları.

Onikinci Daire Kararları.

Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları.

142

DEVLETLER HUSUSİ HUKUKUNDAKİ ÇAĞDAŞ AKIMLAR.

Yazarı : Doç. Dr. Erdoğan GÖĞER, Sevinç Matbaası, 1970 Ankara, 192 Sayfa Fiyatı 17,50 Lira.

«Ankara Ünüversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 255»

İçindekiler :

1. Kanunlar İhtilâfından Hukuk Bilimdeki Yeri.

Birinci Bölüm : Amerikan Hukukunda İleri Sürülen Nazariyeler.

İkinci Bölüm : Kara Avrupasında Yer Alan Çağdaş Nazariyeler.

Üçüncü Bölüm : Yeni Nazariyeleri Türk Devletler Hususî Hukuku Yönünden Önemi.

*
**

BEDELSİZ İTHALÂT.

Yazarı : Bedri GÜNER, Güzel Sanatlar Matbaası A.Ş. 1969 Ankara, 332 Sayfa, Fiyatı 50 Lira.

Yıllardan beri yayınlanan tebliğlerle yürütülmek istenen Bedelsiz İthalât mevzuatının en faydalı şeklinin bulunması için Maliye Bakanlığınca değişik yollar denenmiş ve girişilen teşebbüslerin bir sonucu olarak, kitaba konu olan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 17 sayılı Karara İlişkin Seri III No. 7 Bedelsiz İthal Tebliği 2/Nisan/1969 tarihinde Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe konulmuştur.

İçindekiler :

Bedelsiz İthalât Nedir?

Birinci Ayırım :

Yurt Dışından Kimler Ne Miktarda ve Hangi Eşyaları Nasıl Gönderebilir Veya Getirebilir.

Ikinci Ayırım :

Yurt Dışından Kimler Hangi Meslekî Alet Makina ve Cihazları Ne Miktarda Nasıl Getirebilir.

Üçüncü Ayırım :

Yurda Kimler Nasıl Otomobil İthal Edebilirler.

Bu ayırımlardan başka, dört bölüm halinde ithal konusuna da yer verilmiştir.

143

144

SATIŞTA OLAN ADALET BAKANLIĞI YAYINLARI

Zürih Şerhi Serisi	*Fiyatı*
Egger : (Çev : T. Çağa) Aile Hukuku, 1949, Mad : 241 - 345	3.00
Egger : (Çev : V. Çernis) Vesayet, 1955, Cilt : 2, Mad : 382 - 483	4.50
Egger : (Çev : V. Çernis) Vesayet, 1955, Cilt : 2, Mad : 382 - 438	4.50
Oser - Schönenberger : (Çev : Prof. Dr. İ. Sungurbey) İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, 1964, Mad : 492 - 529	15.00
Oser - Schönenberger : (Çev : Prof. Dr. Fikret Arık) İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, 1966, Birinci Fasikül; Madde : 184 - 215	5.00
Bern Şerhi Serisi	
Becker : (Çev : Dr. Bülent Olcay) İsviçre Medenî Kanunu Şerhi. VI. Cilt : Borçlar Kanunu. I. Kısım : Genel Hükümler. Fasikül I : Madde 1 - 36. Ankara 1967	7.50
Becker : (Çev. Dr. Kemal Reisoğlu) İsviçre Medenî Kanunu Şerhi. VI. Cilt : Borçlar Kanunu. I. Kısım : Genel Hükümler. Fasikül II : Madde 37 - 63 Ankara 1968	7.50
Becker : (Çev. Dr. Osman Tolun) İsviçre Medenî Kanunu Şerhi. VI. Cilt : Borçlar Kanunu I. Kısım : Genel Hükümler. Fasikül III : Madde 64 - 103 Ankara 1969	7.50
Yargıtay Kararları	
İçtihadı Birleştirme Kararları. Hukuk Kısmı, 1930 - 1947	6.00
» » » » » 1955	75
» » » » » 1956	50
» » » Ceza Kısmı 1952	10
» » » » » 1953	25
» » » » » 1954	25
» » » » » 1955	25
» » » » » 1956	25
» » » » » 1957	25
Yargıtay Kararları 1941 - 1942 Ceza Kısmı	3.00
» » 1944 » »	3.00
» » 1945 » »	3.00
» » 1946 » »	2.50
» » 1948 » »	3.00
» » 1949 » »	2.00
» » 1950 » »	2.00
» » 1951 » »	3.00
» » 1952 » »	3.00
» » 1953 » »	3.00
» » 1954 » »	2.50
» » 1955 » »	2.50
» » 1959 » »	1.00
» » 1941 - 1942 Hukuk Kısmı	3.00
» » 1944 » »	3.00
» » 1945 » »	3.00
» » 1946 » »	2.50
» » 1948 » »	3.00
» » 1949 » »	2.00
» » 1951 » »	3.00
» » 1952 » »	3.00
» » 1953 » »	3.00
» » 1954 » »	3.00
» » 1955 » »	3.00
» » 1959 » »	4.00
Diğer Yayınlar	
Yargıtay Yüzüncü Yıl Dönümü Armağanı	30.00
» » » » » (Albüm)	60.00

145

Dr. Recai Seçkin: Yargıtay Tarihçesi, Kuruluş ve İşleyişi.	10.00
İsviçre Federal Mahkeme Kararları 1945	1.00
» » » » 1946	1.00
» » » » 1947	1.00
Wieland: (Çev: İ. H. Karafakıh) Aynî Haklar, İkinci baskı, 1949, Cilt: 2	7.50
Wahl: (Çev: K. Berker) Deniz Ticareti Hukuku, nazarî ve amelî, 1948	3.00
Vidal-Magnol: (Çev: Ş. Devrin) Ceza Hukuku Cilt: 1. 1949	4.00
Dr. Recai Seçkin: 1961-1962 Adalet Yılının Açılışı Dolayısiyle Söylev	50
Bustamente Sirven: Hukuku Hususiyei Düvel Kanunu Projesi, 1930	50
Vehbi Yekebaş: Suç ve Suçlunun Taaddüdü ve Cürme İştirâk, 1952	1.50
Dr. Recai Seçkin: 1964-1965 Adalet Yılını Açış Söylevi	50
Seçim İslerinde İtiraz ve Şikâyetler Klavuzu. (T. C. Yüksek Seçim Kurulu Yayınlarından) 1964	2.50
Esbabı mucibeli Avukatlık Kanunu ve Talimatnamesi, 1939	50
İnhulsen: (Çeviren: Rıfat Taskın) İngiliz Ceza Muhakemeleri Usulü. 1938	1.00
Kerdaniel: (Çeviren: Rasih Yeğengil) Şahitlik ve Şahidin psikolojisi. 1937	50
Ceza Hukukunu tevhid birinci beynelmilel konferansı. Varşova, 1-6 İkinciteşrin 1927.Konferans vesikaları. Çeviren: Mustafa Nuri Devres	8.00
Ceza Hukukunu tevhit üçüncü beynelmilel konferansı. Brüksel, 26 Haziran 1930 Konferans vesikaları, Çeviren: Mustafa Nuri Devres.	3.00
Ceza Hukukunu tevhit beşinci beynelmilel konferansı. Madrit, 14-20 Birinciteşrin 1934, Konferans vesikaları, Çeviren: Mustafa Nuri Devres	3.00

Adalet Dergisi

1937	Yılı	(1-7 sayılar kalmamıştır)	Sayısı	30
1938	»		»	30
1939	»	(10, 11 ve 12. sayılar kalmamıştır)	»	30
1940	»		»	30
1941	»		»	30
1942	»		»	30
1943	»		»	30
1944	»	(1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11 ve 12. sayılar kalmamıştır	»	30
1945	»	(1-3, 5, 7, 8, 12. sayılar kalmamıştır)	»	30
1946	»	(3, 12. sayılar kalmamıştır)	»	30
1947	»		»	30
1948	»		»	30
1949	»		»	1.00
1950	»		»	1.00
1951	»	(1-3, 9. sayılar kalmamıştır)	»	1.00
1952	»	(1, 2, 3, 4. sayılar kalmamıştır)	»	1.00
1953	»		»	1.00
1954	»		»	1.00
1955	»		»	1.00
1956	»		»	1.00
1957	»		»	1.50
1958	»		»	1.50
1959	»	(üç ayda bir olarak 4 sayı çıkmıştır 4 üncü sayı kalmamıştır)	»	4.50
1961	»	(9-10 sayılar kalmamıştır)	»	2.50
1962	»	(3-12. sayılar kalmamıştır)	»	2.50
1964	»	(1, 2, 7 ve 8. sayılar kalmamıştır)	»	2.50
1965	»	(1, 5-6, 10-12. sayılar kalmamıştır)	»	2.50
1966	»	(5-6 sayılar kalmamıştır, 1 ve 2. sayılar 250 kuruştur)	»	
1967	»	(1-10. sayılar kalmamıştır)	»	2.00
1968	»	(3-4. sayılar kalmamıştır)	»	2.00

Resmî Kararlar Dergisi

1966	Yılı	(İlk sayısı mart ayında yayınlanmıştır)	Sayısı:	1.50
1967	»		»	1.50
1968	»		»	1.50

Ankara Yarıaçık Cezaevi Matbaası

766

1970